

KOPRIVNICA U ZAPOVIJEDIMA I IZVJEŠĆIMA JNA 1990. I 1991. GODINE

KOPRIVNICA IN 1990/1991 MILITARY REPORTS AND COMMANDS OF YUGOSLAV PEOPLES ARMY (JNA)

Jakša Raguz

Hrvatski institut za povijest
Opatička 10
HR, 10000 Zagreb
jraguz@isp.hr

Primljeno / Received: 21. 3. 2009.

Prihvaćeno / Accepted: 6. 6. 2009.

Rad ima dvije pozitivne recenzije

Izvorni znanstveni rad

Original scientific paper

UDK / UDC 94.394 (497.5) Koprivnica

SAŽETAK

Autor analizira strukturu, položaj i aktivnosti postrojbi Jugoslavenske narodne armije na prostoru Podravine od izbijanja srpske pobune u Hrvatskoj 1990. pa do kraja »rata za vojarne« 1991. godine. Uz taj analitički dio, rad donosi prijepis većeg broja izvornih zapovijedi, analiza i izvješća JNA, koje su zaplijenile hrvatske oružane postrojbe. Rad se temelji na arhivskoj građi nastaloj djelovanjem JNA i institucija pobunjenih Srba, memoarskim djelima, intervjuima sudionika rata te stručnoj literaturi o Domovinskom ratu.

Ključne riječi: Domovinski rat, Podravina, Koprivnica, 32. korpus JNA, »rat za vojarne«

Key words: Patriotic war, Podravina, Koprivnica, 32. Corpus JPA, 'war for barracks'

Iz niza memoarskih zapisa i radova utemeljenih na selektivnoj arhivskoj građi hrvatske provenijencije, zainteresirani čitatelj danas se može upoznati s osnovnom događajnicom Domovinskog rata u Podravini te djelovanjem koprivničkih oružanih postrojbi na bojištima. Međutim, za kreiranje sintetskih djela koja bi detaljnije prezentirala ratnu događajnicu na prostoru Podravine ili ratni put 117. brigade nužan je drugačiji, znanstveni pristup proučavanju te tematike. To znači, među ostalim, da se moraju rabiti svi dostupni pisani izvori, dakle ne samo hrvatski kao dosad, nego i oni nastali djelovanjem Jugoslavenske narodne armije (JNA) i pobunjenih Srba u Hrvatskoj.

Ovim radom želim skrenuti pozornost na jednu skupinu dokumenata koji se čuvaju u Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata u Zagrebu.¹ Riječ je uglavnom o dokumentima 32. korpusa JNA, postrojbe u čijoj je nadležnosti bila glavnina sjeverozapadne Hrvatske, pa i koprivnička Podravina. U pitanju je niz izvješća i zapovijedi, koje je zapovjedništvo 32. korpusa upućivalo podređenim postrojbama ili nadređenom zapovjedništvu - 5. vojnoj oblasti (VO) JNA u Zagrebu. Glavnina tih spisa potječe iz rujna 1991. godine, iz razdoblja kad se odigrao »rat za vojarne«, prijelomni događaj Domovinskog rata. Među velikim brojem tih dokumenata nalazi se i 30 izvješća i zapovijedi, koji se odnose na Koprivnicu i koprivničku Podravinu.

¹ Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata (dalje HMDCCR). Fond br. 2. Kutija 195 - omot broj 4. Svi dokumenti čiji se transkripti i faksimili donose u ovome radu, u trenutku njegove izrade bili su pohranjeni u navedenoj kutiji ovog fonda, osim ako se ne navodi suprotno u popratnoj bilješci.

Te dokumente sam transkribirao te ih donosim u sklopu rada. Premda se u nekima samo dijelovi odnose na koprivničku Podravinu, zbog autentičnosti sam većinu dokumenata nastojao donijeti u cijelosti. Osim toga, prijepisi su priloženi na jeziku kojim su pisani - tzv. srpsko-hrvatskom ekavskog izričaja koji se rabio u JNA.

Ustroj JNA na prostoru sjeverozapadne Hrvatske 1991. godine

Prema organizacijskom ustroju JNA, područje Podravine pokrivaio je - kao i ostatak sjeverozapadne Hrvatske: Međimurje, Hrvatsko zagorje, Bilogoru, manji dio zapadne Slavonije, Moslavinu i bjelovarsko-križevačku regiju - 32. korpus kopnene vojske JNA.² Kako mu je stožer bio u Varaždinu, korpus se nazivao i *Varaždinski*, a djelovao je u sklopu 5. vojne oblasti ili Sjeverozapadnog vojišta JNA sa sjedištem u Zagrebu.

Iz Varaždina je Zapovjedništvo Korpusa upravljalo garnizonima u Varaždinu, Čakovcu, Koprivnici, Križevcima, Daruvaru, Bjelovaru, dijelu šireg područja Zagreba te nizom manjih vojnih objekata koji su se nalazili na području njegove zone odgovornosti. Varaždinski korpus bio je jedna od jačih operativnih grupacija JNA.³ Do 10. lipnja 1991. godine zapovjednik Korpusa bio je general potpukovnik Jevrem Cokić, a tada dužnost preuzima general major Vladimir Trifunović.⁴

SASTAV GARNIZONA JNA KOPRIVNICA

U sklopu garnizona JNA Koprivnica - vojne pošte 3790 bili su sljedeći objekti i postrojbe:

- garnizonska vojarna »Narodni heroj Joža Vlahović«, smještena u sjeveroistočnom dijelu Koprivnice. U njoj su bili smješteni:
 - Zapovjedništvo i glavnina mirnodopskog sastava pričuvne R 73. motorizirane brigade JNA s potpunom borbenom tehnikom. Zapovjednik brigade do srpnja 1991. godine bio je Ivan Basarac, a otad potpukovnik Zvonimir Mihajlović. Na dan predaje vojarne 30. rujna 1991. u brigadi je bilo oko 300 vojnih osoba iz Zapovjedništva brigade, prištapskih i pozadinskih postrojbi te jedan motorizirani bataljun.
 - Postrojbe iz sastava 265. A mehanizirane brigade JNA iz matičnoga garnizona u Bjelovaru; oklopni bataljun pod zapovjedništvom majora Miroljuba Lazarevića, inženjerijski bataljun na čelu s majorom Novakom Nikolićem i izviđačka četa sa zapovjednikom poručnikom Aleksandrom Madžićem. Tijekom priprema za agresiju na Hrvatsku krajem 1990. godine oni su premješteni iz Bjelovara u Koprivnicu.
 - Zapovjedništvo i dijelovi 43. graničnog bataljuna JNA koji je upravljao trima pograničnim vojnim karaulama uz jugoslavensko-mađarsku granicu. Karaule su bile pod upravom koprivničkoga graničnog bataljuna i nisu spadale pod ingerenciju Zapovjedništva u Varaždinu. Zapovjednik 43. graničnog bataljuna bio je potpukovnik Milutin Neterbašić.

² U područje odgovornosti 32. korpusa ulazile su tadašnje općine: Čakovec, Varaždin, Ludbreg, Koprivnica, Đurđevac, Virovitica, Grubišno Polje, Daruvar, Garešnica, Kutina, Ivanić Grad, Čazma, Bjelovar, Križevci, Vrbovec, Dugo Selo, Sveti Ivan Zelina, Novi Marof, Ivanec, Krapina, Zlatar Bistrica, Donja Stubica, Zabok, Pregrada, Klanjec i djelomično grad Zagreb.

³ Dražen NAJMAR, Ivan POSILOVIĆ, Marija DUJIĆ, *Blokade i osvajanje vojarni i vojnih objekata JNA u Hrvatskoj*, Zagreb 2004., 23 - 26.

⁴ Intervju s Vladimirom Trifunovićem u: »Nikakav zločin u Varaždinu nisam počinio«, *Vjesnik* (Zagreb), prilog *Panorama* br. 112, 7. II. 2004., 25., i »Htjeli su me mrtvog da dokažu da su Hrvati genocidni«, *Nacional* (Zagreb) br. 414, 21. X. 2003., 34 - 36.

- garnizonski Dom JNA, smješten u središtu grada, koji je čuvala postrojba od deset vojnika.
- garnizonsko vojno skladište »Crna Gora« u jugozapadnom dijelu Koprivnice, kod prigradskog naselja Crna Gora. U skladištu su bili pohranjeni veća količina streljiva za pješačko naoružanje, minsko-eksplozivna sredstva i topovsko-tenkovsko streljivo 73. motorizirane brigade. U objektu su čuvali i oružje i opremu koprivničke brigade Teritorijalne obrane, koje je u svibnju 1990. godine JNA protuzakonito oduzela Republici Hrvatskoj. Skladište je osiguravalo dvadesetak časnika i vojnika pod zapovjedništvom poručnika Nemanje Popovića.
- karaula »Narodni heroj Milivoj Marijan« kod sela Botovo.
- karaula »Pilajevo« kod Gole u Prekodravlju.
- Premda se nalazila kod mjesta Donja Dubrava u Međimurju, karaula »Narodni heroj Florijan Bobić« također je spadala pod koprivnički 43. granični bataljun.

Uz tri navedene karaule koje su spadale pod koprivnički 43. granični bataljun, u Podravini, bliže Đurđevcu, nalazilo se još šest karaula koje su bile dobro opremljene ljudstvom i tehnikom:

- karaula »Ždala« kod prekodravskog sela Ždala
- karaula »Ciganfis« smještena nekoliko kilometara južno od karaule »Ždala« u šumi Repaš
- karaula »Narodni heroj Stjepan Debeljak Bil« uz mjesto Ferdinandovac
- karaula »Mekiš« pokraj zaseoka Mekiš kod Podravske Sesvete
- karaula »Šašnato polje« u blizini Pitomače
- karaula »Starogradački Marof« u blizini sela Starogradački Marof na desnoj obali Drave.

U obližnjim Križevcima također se nalazio garnizon JNA. Ondje je u vojarni »Kalnik« bio smješten 411. R mješoviti protuoklopni artiljerijski puk JNA pod zapovjedništvom pukovnika Jove Radosavljevića. Kod Križevaca je bilo i vojno skladište »Široko Brezje«.⁵

SUDJELOVANJE POSTROJBI 32. KORPUSA U AGRESIJI NA REPUBLIKU HRVATSKU

Prema svom ustroju, JNA je trebala biti višenacionalna savezna vojska koja zastupa i brani interese svih naroda koji su obitavali u Jugoslaviji.⁶ Međutim, nakon smrti Josipa Broza Tita JNA se postupno transformirala u vojnu silu samo jednog naroda - Srba. To se vidjelo već 80-ih godina na Kosovu kada je JNA brutalnom silom ugušila prosvjede Albanaca koji su se protivili srpskom ukidanju autonomije te pokrajine.⁷ Pobunu lokalnih Srba protiv legitimnih tijela Republike Hrvatske, koju je potaknula Republika Srbija, JNA je podržavala. U prvoj fazi pobune JNA je pobunjenike štitila od policije onemogućavajući rad tijela sigurnosti Republike Hrvatske, naoružavala te pomagala organiziranje pobunjeničkih oružanih postrojbi.⁸ U drugoj fazi, koja je prerasla u agresiju i dobila dimenzije genocida nad hrvatskim narodom, JNA je postala glavna udarna sila za stvaranje velike Srbije.

U obje je navedene faze sudjelovao i 32. korpus JNA. U prvoj je fazi pobunjene Srbe zapadne Slavonije štitio od protuakcija hrvatskog MUP-a. Kada su pobunjenici 1. ožujka 1991. godine na-

⁵ D. NAJMAR, I. POSILOVIĆ, M. DUJIĆ, *Blokade...*, 67 - 95.

⁶ Tako se i u Enciklopediji Jugoslavije JNA definira kao »zajednička oružana sila svih naroda i narodnosti i svih radnih ljudi i građana SFRJ«. *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. 6., Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb 1990., 144.

⁷ Ivo GOLDSTEIN, *Hrvatska povijest*, Zagreb 2003., 367.

⁸ Dušan BILANDŽIĆ, *Hrvatska moderna povijest*, Zagreb 1999., 758 - 783.

pali policijsku postaju u Pakracu, postrojbe JNA iz Bjelovara, Virovitice i Zagreba priskočile su im u pomoć, a Zapovjedništvo 32. korpusa u gradu je postavilo svoje istaknuto zapovjedno mjesto.⁹ Tijekom proljeća 1991. godine strukture 32. korpusa su, sudjelujući u formiranju oružanih postrojbi, izvršile pripreme za masovni ustanak zapadnoslavonских Srba, a 3. je lipnja, prema nalogu zapovjednika Korpusa, generala Jevrema Cokića, iz skladišta Doljani kod Daruvara počelo njihovo naoružavanje.¹⁰

U drugoj su fazi snage 32. korpusa izvršile agresiju na Hrvatsku na prostoru zapadne Slavonije (u međuvremenu, tijekom lipnja 1991., postrojbe Varaždinskog korpusa sudjelovale su i u agresiji na Republiku Sloveniju). Naime, nakon što ih je naoružao 32. korpus, pobunjeni zapadnoslavonски Srbi izvršili su seriju napada na hrvatsku policiju,¹¹ 12. kolovoza proglasili »Srpsku autonomnu oblast Zapadna Slavonija« te 15. kolovoza zaposjeli gradić Okučane. Kada je policija Republike Hrvatske pokušala neutralizirati pobunu, napala ju je tenkovska borbeno skupina JNA iz sastava 265. mehanizirane brigade Bjelovar 32. korpusa, omogućivši time pobunjenim Srbima da »zacementiraju« okupaciju gradića na četiri godine, tj. do vojno-redarstvene akcije Bljesak. Tu borbeno skupinu JNA vodio je zamjenik zapovjednika 265. mehanizirane brigade potpukovnik Milan Čeleketić, prijašnji zapovjednik JNA u Koprivnici.¹² Kada su na susretu u selu Rajić (između Nove Gradiške i Okučana) hrvatski pregovarači pokušali pregovorima riješiti sukob, potpukovnik Čeleketić rekao im je da se nema o čemu pregovarati, da je »to oduvijek srpska zemlja« te da »ako Srbi žele otići iz Hrvatske, oni će otići, ali sa svojom zemljom«.¹³ Čeleketić je poslije napredovao do zapovjednika »vojske Republike Srpske Krajine«, a danas ga hrvatsko pravosuđe tereti za ratni zločin raketiranja sustavima Orkan Samobora, Karlovca i Jastrebarskog u rujnu 1993. te raketiranje Zagreba 2. i 3. svibnja 1995. kada je stradalo mnogo civila. Milan Čeleketić je klasičan primjer onoga u što se JNA pretvorila 1991. godine.¹⁴

Kako je nakon izгона hrvatske policije iz Okučana ta borbeno skupina JNA napad usmjerila prema Novskoj, Novoj Gradiški i Pakracu, napadajući tamošnje hrvatske snage, pobuna srpskog pučanstva vrlo je brzo poprimila masovne razmjere. Srpski pobunjenički odredi ubrzo zaposjedaju velik dio zapadne Slavonije, uključujući i velik dio južne Bilogore, te svoje napade usmjeravaju prema dolinama Drave i slijevu Ilove.¹⁵ Širenju pobune i agresije pomogle su i postrojbe JNA iz sastava 5. korpusa iz Banja Luke, pod zapovjedništvom generala Nikole Uzelca. One su 17. kolovoza prodrle u slavonsku Posavinu, na prostoru Stare Gradiške uspostavile mostobran te se kod Okučana spojile s navedenom borbenom skupinom 32. korpusa. Združene snage JNA i pobunjenih Srba zatim su početkom rujna intenzivirale borbeno djelovanje, usmjeravajući napade prema Novskoj i Pakracu.¹⁶

Prema priznaju čelnog čovjeka JNA, generala armije Veljka Kadijevića, namjera JNA u zapadnoj Slavoniji bila je presjeći Hrvatsku na pravcu Stara Gradiška - Virovitica. Tijekom vršenja napada JNA je trebala »poraziti hrvatsku vojsku potpuno ako situacija dozvoli«, i to kroz »puno sadejstvo sa srpskim ustanicima u Srpskoj Krajini«, izvršiti »oslobođenje srpskih krajeva u Hr-

⁹ Senka BUDIMIR, *Pogled u sjećanje - ratne fotografije Senke Budimir*, Bjelovar 1996.

¹⁰ Intervju s Vladimirom Trifunovićem u: »Nikakav zločin u Varaždinu nisam počinio«, *Vjesnik*, prilog *Panorama* br. 112, 7. II. 2004., 25.

¹¹ Tako su 7. kolovoza kod Nove Gradiške napali redovnu policijsku patrolu i ubili policajca Slavka Došlića. »Napad iz zasjede«, *Slobodna Dalmacija* (Split) br. 14.615., 8. VIII. 1991., 10.

¹² Rudi STIPČIĆ, *Napokon smo krenuli...*, Zagreb 1996., 17., Davor MARIJAN, *Smrt oklopne brigade*, Zagreb 2002., 8 - 21, Milisav SEKULIĆ, *Knin je pao u Beogradu*, Bad Vilbel 2001., 124.

¹³ »Čeleketić - general koji je izdao posljednju zapovijed za raketiranje Zagreba«, *Vjesnik* 30. I. 2003.

¹⁴ »Haag priprema optužnicu protiv Čeleketića zbog raketiranja Zagreba«, *Vjesnik* br. 20520., 25. I. 2005., 1.

¹⁵ R. STIPČIĆ, *Napokon...*, 17., D. MARIJAN, *Smrt...*, 8 - 21, M. SEKULIĆ, *Knin...*, 124.

¹⁶ »Kalili se u plamenu rata«, *Glas srpski*, (Banja Luka), 18. I. 1995., 8.

vatskoj« i na kraju, nakon dostizanja navedene amputacijske crte Velike Srbije i poraza hrvatske države, »obezbediti i držati granicu Srpske Krajine u Hrvatskoj«.¹⁷

U nastavku agresije tenkovska borbena skupina 265. mehanizirane brigade 32. korpusa je zajedno sa snagama 5. korpusa sve intenzivnije napadala hrvatske snage u zapadnoj Slavoniji, među kojima su bili i branitelji iz Podravine koji su se odmah na početku agresije uključili u obranu područja Pakraca.¹⁸ Iz dnevnih izvješća je jasno kako je postojala tendencija da borbena grupa 265. mehanizirane brigade dodatno pojača napade u zapadnoj Slavoniji. To se može vidjeti i prema nedatiranom izvješću iz rujna 1991. godine, koje pripada navedenoj skupini dokumenata. U njemu rukovodeći starješina dežurnog tima Varaždinskog korpusa, pukovnik A. Hrasovec, predlaže nadređenom zapovjedništvu sljedeće:

*Molimo da se ozbiljno razmotri naš predlog (dat u našem izvještaju Str. pov. br. 43-608., od 09. 09. 1991. godine), i odobri upotreba avijacije za dejstvo po vatrenim položajima baterija ZNG u Okučanima, po zahtevu k-danta borbene grupe 265. mbr. Ovo zbog toga što su učestali vatreni napadi ovih baterija po našim jedinicama i koji po svojoj snazi i učestalosti prete uništenjem delova borbene grupe.*¹⁹

Usprkos tome što su se Srbi iz zapadne Slavonije masovno pridružili pobuni, postrojbe JNA iz Posavine do sredine rujna nisu uspjele izvršiti prodor prema Bjelovaru i Podravini, čime bi tamnijim garnizonima JNA omogućili slobodno operiranje protiv hrvatskih snaga obrane i hrvatskog civilnog pučanstva, a bitka za Slavoniju bila riješena u srpsku korist.

Danas je poznato da su postojali planovi Zapovjedništva 5. vojne oblasti JNA da se zbog sporog razvoja agresije dvije brigade iz sastava 32. korpusa (73. motorizirana brigada iz garnizona Koprivnica i 265. mehanizirana brigada iz Bjelovara) upute u proboj prema pobunjeničkoj zoni u zapadnoj Slavoniji. Njihova je zadaća bila probiti se smjerom Bjelovar - Grubišno Polje - Daruvar i spojiti se sa snagama JNA i pobunjenih Srba u dubini zapadne Slavonije. Nakana je bila da se te snage iz nacionalno (hrvatskog) nepovoljnog okruženja izvuku na područja s većim udjelom srpskog stanovništva.²⁰ Time bi se stvorili preduvjeti za oružano ovladavanje prostorom koji pobunjeni Srbi dotad nisu uspjeli zaposjesti te izbilo na planirane granice Velike Srbije u zapadnoj Slavoniji. Ipak, krajem kolovoza i početkom rujna većina postrojbi 32. korpusa još nije bila izravno uključena u agresiju na Hrvatsku.

PITANJE PRIPREMA ZA ORUŽANU POBUNU SRBA BILOGORE I KALNIKA

Osim garnizona JNA, ima indicija da su na prodor pobunjenika iz zapadne Slavonije čekali i Srbi koji obitavaju u Podravini. Naime, na prostoru Bilogore, Kalnika i Podravine obitavaju brojni pripadnici srpske nacionalne manjine.²¹ Već u kolovozu 1991. godine na južnom dijelu Bilogore (općine Grubišno Polje i Virovitica) izbija pobuna Srba koji vrše napade u smjeru Bjelovara i Virovitice.²² Osim na tu skupinu, čini se da je vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj računalo da će

¹⁷ Veljko KADIJEVIĆ, *Moje viđenje raspada - vojska bez države*, Beograd 1993., 134 - 136.

¹⁸ Ivan PEKLIĆ, *Križevci u Domovinskom ratu*, Križevci 2000., 35 - 40.

¹⁹ HMDCDR. Fond br. 2. Kutija 195 - omot broj 4.

²⁰ D. MARIJAN, *Smrt...*, 20 - 21, 164.

²¹ Prema popisu iz 1991. godine, u općinama Koprivnica, Križevci, Đurđevac, Bjelovar, Virovitica i Grubišno Polje, u čijim se administrativnim granicama nalazio najveći dio Bilogore, obitavalo je 21.906 Srba, većim dijelom u brdskim selima Bilogore. *Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima 1991. godine*. Republički zavod za statistiku, Zagreb 1992.

²² Ivica DEBIĆ i Ante DELIĆ, *Otkos*, Bjelovar, 1999.

se u pobunu uključiti i ostali Srbi Bilogore i Podravine. Tako je predsjednik »Srpske autonomne oblasti (SAO) Krajine« (paradržavne organizacije koju su formirali pobunjeni Srbi u Hrvatskoj i koja je zatim prerasla u »Republiku Srpsku Krajinu« - RSK), Milan Babić, na konferenciji za novinare 7. kolovoza 1991. godine u Kninu pozvao na formiranje »političko-teritorijalnih autonomija ... za ona područja gdje Srbi čine većinu, a nalaze se izvan Krajine, kao što su Bjelovar, Koprivnica, Žumberak i još neka«. ²³ »Zaštitu« je Srbima tog područja, vjerojatno vrlo sličnu onoj kakvu je prije pružio Srbima zapadne Slavonije, trebao pružiti 32. korpus. ²⁴

Među Srbima koprivničkoga dijela Bilogore doista je tijekom ljeta 1991. godine bilo kretanja koja se mogu protumačiti kao priprema za oružanu pobunu. U koprivničkom selu Duga Rijeka zabilježena je podjela oružja, a u nedalekom pravoslavnom manastiru Lepavina dolazak veće skupine osoba nepoznatih lokalnim Hrvatima. I u križevačkoj općini je policija pronašla ilegalno oružje. Zamjetna je bila i pojačana političko-propagandna aktivnost među lokalnim Srbima, i to s prostora gdje je već izbila pobuna. ²⁵ Tako je u srpnju 1991. godine u Srpskom glasu, tiskovini pobunjenih Srba Korduna koja je imala izrazito ratnohuškačku uređivačku politiku, objavljen intervju s Radom Milosavljevićem, Srbinom koji se kao oficir JNA doselio u Križevce, autorom kontroverzne knjige »Križevci na Vojnoj krajini, s kratkom historijom Srba toga kraja«. Središnja tema bio je »današnji status srpskog naroda u sjevernoj Hrvatskoj« ili, točnije, Srba na području »oko prekrasne Lepavine (gdje je) nanizan đerdan sela u kojima živi srpsko stanovništvo. Dva najveća na području križevačke opštine su Vojkovac i Vojakovački Osijek, a sve u svemu riječ je o nekoliko hiljada Srba« koji se nalaze na »najzapadnijoj osmatračnici Vojne krajine, u Križevačkoj pukovnji Varaždinskoga generalata«. U tekstu je ustvrđeno da se tamošnji Srbi već dugo nalaze u veoma teškom položaju: njihova su naselja infrastrukturno i gospodarski posve zapuštena (»sva okolna sela dobila su od socijalizma asfaltne puteve, nove škole, domove, pošte itd., a ova dva srpska sela - ništa! To su, zapravo, i jedina veća naselja u opštini bez modernog puta«), pravoslavlje nestaje (»Pre sto godina je u jednoj knjizi o Križevcima zapisano da u gradu postoji pravoslavno groblje. U ovo naše vreme to je groblje preorano i uništeno, zajedno s pravoslavnim krstom na njemu. Kao nekakav nemi spomenik stoji pravoslavna crkva u Križevcima, čiji se vernici mogu nabrojati na prste. Povremeno je otvara sveštenik iz Koprivnice.«), oni sami su tijekom Drugoga svjetskog rata bili izloženi genocidu (»U toku rata je samo iz ta dva sela pobijeno preko 200 Srba, sve uglednih domaćina«), a poslije rata planskom rasrbljavanju (»Srbi (su) u Austro-Ugarskoj imali svoje nacionalne institucije svuda, pa i u Križevcima i okolnim selima. Sada nemamo apsolutno ništa... Najpre su rasrbljeni oficiri, pa političari, pa prosvetni radnici, privrednici i ostali... Nas nekoliko starešina iz Križevaca imali smo jake afinitete prema kulturnom radu i mogli smo učiniti mnogo toga. No, svaki pokušaj nacionalnog (i to kulturnog) organizovanja završio bi na strašnom sudu upravo kod starešina Srba. Kao da su temeljitije rasrbljeni oni s višim činovima«) i uklanjanju osjećaja zajedništva s ostalim Srbima u Hrvatskoj, primarno s onima koji su 1990. godine podigli pobunu i formirali »SAO Krajinu« (»ovde nema Krajine, a od krajiškog duha ostalo je ponešto u okolnim selima... Duh Krajine je sistematski zatiran.«). To je, navodno, imalo za posljedicu nestanak nacionalnog osjećaja kod dijela tamošnjih Srba (»ima i pojedinaca koji se izjašnjavaju kao Jugosloveni, Srbi u Hrvatskoj, pravoslavni Hrvati, pa i Hrvati... Ovi su ljudi prepušteni sebi samima. Jednom su platili svoje srpstvo, a sada im je ono samo u srcu«). Usprkos tome, Milosavljević je smatrao da »su oni, (tamošnji Srbi, nap. a.) ustvari 'veći' Srbi od

²³ »Autonomije samo izvan 'Krajine'!?, *Slobodna Dalmacija*, br. 14615., 8. VIII. 1991., 10.

²⁴ M. SEKULIĆ, *Knin...*, 13.

²⁵ Mladen PAVKOVIĆ, *Dok je srca, bit će i Croatije - iz povijesti Domovinskog rata*, Koprivnica 1995., 5 - 6, 13, i I. PEKLIĆ, *Križevci u...*, 33.

mene, od nas iz Srbije. Razumeo sam i zašto. Dok je za nas osećaj srpstva potpuno 'normalna stvar', taj osećaj je ovde izoštren u odnosu na većinski narod, na Hrvate.« Prema njegovu mišljenju, položaj Srba neće se popraviti (»to stanje traje i danas, i nema znakova koji bi nagoveštavali da će se to promeniti.«) jer Republika Hrvatska nije demokratska država. Rješenje se mora potražiti u Srbiji koja je »stvorila preduslove da opet bude zemlja Slobodijada«, i koja se pod vodstvom Slobodana Miloševića bori za to da svi Srbi žive u jednoj državi, što je, prema njegovu mišljenju, posve normalan zahtjev jer »ja ih pozivam da nađu bilo kojeg lidera bilo kojeg naroda na svetu ko bi hteo da njegov narod živi, recimo, u pet država! Takav bi, po prirodi stvari, bio maknut kao neprijatelj vlastitog naroda«. ²⁶

Poruka je bila posve jasna i identična onima koje su se mogle čuti u drugim krajevima Hrvatske gdje je već izbila velikosrpska pobuna. Važan je i trenutak objavljivanja teksta: mjesec dana uoči izbijanja oružane pobune u zapadnoj Slavoniji i južnoj Bilogori.

Da se stanje pogoršava, postalo je očito 27. srpnja kada je u blizini križevačkog sela Gornja Rijeka napadnuta policijska patrola, a po brdskim selima sa srpskim pučanstvom sve se češće čula pucnjava. ²⁷ Zbog svega navedenog hrvatske su oružane snage tijekom 1991. i 1992. godine bile prisiljene držati pojačani nadzor nad prostorom Bilogore i Kalnika, posebice na mjestima gdje se moglo očekivati postavljanje zapreka. ²⁸ Predaja 32. korpusa JNA u rujnu 1991. i nepovoljan razvoj srpske pobune u zapadnoj Slavoniji zacijelo su razlozi zbog kojih se Srbi toga dijela Bilogore, Kalnika i Podravine nisu uključili u oružanu pobunu. Međutim, interes srpskih pobunjeničkih vlasti »RSK« za Srbe u tom kraju time nije splasnuo. Pobunjenici su na razne načine dolazili do podataka o položaju tamošnjih Srba. To se može vidjeti i iz službene zabilješke »Sekretarijata unutrašnjih poslova Gline Republike Srpske Krajine«, o informativnom razgovoru sa Srpkinjom A. C. iz Bjelovara, koja je 1994. godine prešla u »Republiku Srpsku Krajinu«: »U Bjelovaru još uvijek ima dosta Srba, ali najviše u 18 sela oko Kalnika, SO Križevci. Ne vjeruje da Hrvata tamo uopšte živi. Ona odlazi na zabave gdje se svira narodna muzika iz Srbije i igraju kola. Ne zna kako, ali policija te stanovnike uopšte ne uznemirava i dozvoljava im i takve zabave. Bila je na Vidovdan na jednoj zabavi u srpskom selu, dolazila je policija u pet automobila, ali su samo popisivali brojeve kola. S tog područja nisu mobilizirali ni puno Hrvata...«. ²⁹

STANJE U POSTROJBAMA JNA NA PODRUČJU PODRAVINE

Odmah nakon izbijanja srpske pobune u kolovozu 1990. godine u Dalmatinskoj zagori i Lici, Zapovjedništvo 32. korpusa provelo je mjere s ciljem jačanja garnizona JNA u Koprivnici. Radi toga je iz Bjelovara u Koprivnicu prebačen dio snaga 265. mehanizirane brigade JNA, i to tenkovi oklopnog bataljuna s ljudstvom te inženjerijski bataljun. Time su snage JNA u Koprivnici (koje je dotad činila 73. motorizirana brigada bez oklopnih vozila) bitno ojačale i mogle su uspješno intervenirati u korist lokalnih Srba u slučaju izbijanja pobune u Podravini. O predislociranju tih snaga svjedoči i sljedeća zapovijed Komande 32. korpusa:

²⁶ »Još tinja plamičak krajiške duše«, *Srpski glas* (Topusko), srpanj 1991., pretisak u: Anđelko ANUŠIĆ, *Da mrtvi i živi budu na broju*, Beograd 2002., 58 - 61.

²⁷ I. PEKLIĆ, *Križevci u...*, 86.

²⁸ D. NAJMAR, I. POSILOVIĆ, M. DUJIĆ, *Blokade...*, 80, i I. PEKLIĆ, *Križevci u...*, 33.

²⁹ Službena zabilješka o inf. razgovoru s Aleksandrom Cvijanović od 20. VII. 1994., RSK, MUP Knin, SUP Glina - akcija »Povratnik«, HMDCDR. Fond »Republika Srpska Krajina«, kutija 267, spis br. 76.

*Komanda 32. korpusa
Str. pov. br: 103-35
03. 12. 1990. godine*

*Dopuna naredbe
OT Broj: 19-15
Od 23. 08. 1990.
Dostavlja. -*

Na osnovu gore navedene naredbe, a u cilju brže i kvalitetnije realizacije organizacijsko-formacijskih promena,

NAREĐUJEM

- 1. - Komanda 265. mbr izvršiće kompletnu pripremu ljudstva i MTS i predislocirati inženjerski bataljon i preostale jedinice mehanizovanog bataljona iz garnizona Bjelovar u garnizon Koprivnica.*
- 2. - Primopredaju MTS izvršiti u garnizonu Bjelovar do 13. decembra 1990. godine za 2. mb i inžb. Prijem tehnike vrše starešine iz 73. mtbr. postavljene na dužnost u 265. mbr. Za ispomoc oko primopredaje tehnike Komanda 265. mbr odrediće potreban broj vojnika i vozača za prevoženje MTS u garnizon Koprivnica.*
- 3. - Predislokaciju mb i inžb izvršiti do 15. decembra 1990. godine sopstvenim hodom, vodeći računa da se prave što manje štete, a pravac premeštanja, početak i završetak, odrediće Komanda 265. mbr. Tzi i inženjerske mašine kojima je zabranjeno kretanje sopstvenim hodom, prevesti vučnim vozilom iz 265. mbr, a za organizaciju prevoženja odgovorna je 265. mbr.*
- 4. - Komanda 73. mtbr u garnizonu Koprivnica obezbediće prostorije za smeštaj ljudstva i TMS, pored toga obezbediće blagovremeni dolazak starešina u garnizon Bjelovar radi javljanja na dužnost i prijava TMS.*

Po izvršenom zadatku pismenim putem izvestiti ovu komandu do 19. decembra 1990. godine.

*Zastupa komandanta
pukovnik Ivan Knetić*

Dostaviti: Komandi 265. mbr i 73. mtbr.³⁰

Nakon što je u svibnju 1991. vrhovništvo Republike Hrvatske najavilo održavanje referenduma na kojemu su se građani trebali izjasniti o budućnosti Hrvatske, odnosno o ostanku u Jugoslaviji ili neovisnosti, Zapovjedništvo 32. korpusa provelo je niz mjera s ciljem oružanog angažmana protiv vlasti i građana Hrvatske. To je vidljivo i iz izvješća o stanju postrojbi Korpusa koje je u svibnju proveo načelnik štaba 32. korpusa, general Dobrašin Prašćević:

³⁰ Preslika dokumenta u posjedu autora.

Komanda 5. vojne oblasti Vojna tajna

Pov. br. Poverljivo

13. 05. 1991. godine

Izveštaj o izvršenoj kontroli jedinica 32. K. -

Na osnovu plana kontrole jedinica 5. VO u punoj borbenoj gotovosti mirnodopskog sastava za maj 1991. godine, ekipa Komande 5. VO u sastavu:

- general-potpukovnik Praščević Dobrašin, vođa ekipe*
- pukovnik Stajčić Slobodan*
- potpukovnik Cvijović Miomir*

izvršila je dana 12. 05. 1991. godine kontrolu realizacije naređenja Komandanta 5. VO o prelasku jedinica mirnodopskog sastava u punu borbenu gotovost. Kontrolom je obuhvaćena K-da 32. K, 32. mbr, 265. mbr i 73 mbr. Pri tome je utvrđeno sledeće stanje:

1. Komanda 32. korpusa

U komandi korpusa rad je organizovan prema Naređenju Komandanta 5. VO, komanda uspešno i ažurno prati stanje u zoni odgovornosti, utiče na stanje b/g potčinjenih jedinica i pruža im pomoć u radu.

Na dan kontrole, rad u komandi korpusa i jedinicama organizovan je sa 50 % starešina, koji potpuno vladaju stanjem u jedinicama i na teritoriji u zoni odgovornosti.

Zbog bolesti odsutni su iz komande Načelnik štaba i Načelnik organa bezbednosti.

Na osnovu procene stanja na teritoriji komanda je došla do zaključka da je potrebno delom snaga poseti značajne objekte na teritoriji radi neposredne odbrane. Zadatak je postavljen potčinjenim komandama i realizovan u celini.

Cenimo da je procena osnovana, a posedanje objekata obezbeđuje potpunu zaštitu ljudi i vitalnih materijalnih sredstava jedinca od mogućeg napada i uništenja.

Komanda korpusa je pravilno regulisala način dežurstva u objektima i kasarnama čime je obezbedila visok nivo bezbednosti i odmaranja ljudstva, a time je i mogućnost zadržavanja dostignute b/g za duži vremenski period.

2. 32. mbr

Brigadu karakteriše opšta mobilnost i organizovan rad. Starešine komande su dobro upoznate sa stanjem u jedinici i odlučne da istraju u izvršavanju zadataka.

Kontrolom su bile obuhvaćene sledeće jedinice: okb, mb i lsard PVO sa težištem na stanje TSr, popunjenošću municijom, opštem stanju ljudstva i motivacijom.

Komandanti bataljona-divizionara vrlo dobro vladaju jedinicama, poznaju zadatak jedinica i odlučni su u realizaciji. Vojnički i starješinski sastav djeluje odmorno i svjež, odlučno odgovara na pitanja i jasno stoje na jugoslovenskom opredeljenju.

Nivo obučenosti omogućava izvršavanje namenskih zadataka.

U odnosu na zahtevani nivo b/g uočena su sledeća odstupanja:

- tč/1.mb popunjena sa 05 b/k municije za top*
- nisu pozvane starešine sa bolovanja i godišnjeg odmora*
- u lsard PVO izvršen je nepravilan raspored ljudstva, obučeni vojnici koncentrisani su u 1. lsab PVO, a u 2. lsab PVO nalaze se mladi slabije obučeni vojnici*
- b/k za 2. lsab PVO pešadijske i artiljerijske municije nalazi se u originalnom pakovanju, a ne u dobošima i okvirima.*
- u 1. mb četna oprema nije utovarena na kamione.*

3. 265. mbr

Brigada u celini angažovana je na izvršavanju redovnih zadataka i zadataka iz naređenja u punoj b/g mirnodopskog sastava.

Završila je stacionarno logorovanje, izvela vodne vežbe, a u toku je izvođenje kurseva desetara svih specijalnosti.

Vrše se pripreme za predstojeću poligonsku obuku, ako za to dobije odobrenje pretpostavljene komande.

Vojnici i starešine kontrolisanih jedinica i to: okb, mad i lsard PVO u garnizonu Bjelovar obučeni su, uvježbani i opredeljeni na jugoslovenskim osnovama. 10. 05. održane su demonstracije srednjoškolske omladine ispred kasarne kojom prilikom je zapaženo da je većina srednjoškolaca primorana, raznim merama, na učešće u »mirnom prosvjedu«. Analizom događaja u vojnim kolektivima ustanovljen je pozitivan odnos prema navedenom incidentu.

Prema saznanjima Komande brigade, kasarna i objekti su neprekidno opservirani u pojedinim kućama, oko kasarne, nalaze se i naoružane grupe ljudi na stalnom boravku i hrani.

Deo GL na službi u JNA su otvoreno uz HDZ i neprijateljski nastrojeni, ali sadašnji administrativni mehanizmi ne dozvoljavaju da se oni udalje iz jedinice.

Prosečna popunjenost u kontrolisanim jedinicama je nešto veća od 80 %, ali nezadovoljavajuća u inžb (41%).

U garnizonu Koprivnica kontrolisani su 2. mb i inžb koji su objedinjeni pod komandom K-ta garnizona (K-t 73 mtbr).

Zadaci su usklađeni i jasni, a ljudstvo pripremljeno i motivisano za izvršenje zadataka.

U odnosu na zahtevani nivo b/g uočena su sledeća odstupanja:

- art. municija 57 mm postavljena u SO bez navrnutih upaljača, a 40 metaka koji su smešteni na pod SO nisu postavljeni na svoja mesta
- borbena mesta na SO 57/2 mm su slabo održavana, sa viškom masti, prašine i zemlje
- dokumenta KZ u lsard PVO delimično su neupotrebljiva zbog slabe čitljivosti teksta
- inžb popunjen je ljudstvom sa 41%, a veći dio vojnika prekomandovan iz 593. pABHO, nije obučen u inžinjerijskom VES-u
- u 1. mb, 2. mb i 1. okb nisu dodeljene potrebne količine svetlećih metaka za signalni pištolj i dimnih kutija
- na dva tenka u 1. okb nije postavljeno postolje za PA mitraljez.

4. 73. mtbr

73. mtbr je »R« klasifikacije i komanda brigade je u celini postupila po naređenim merama o prelasku u punu borbenu gotovost mirnodopskih sastava.

Brigadom rukovodi NŠ koji zastupa komandanta, lično je opterećen jer je komanda mala u odnosu na obaveze. Komanda brigade u potpunosti vlada situacijom u zoni odgovornosti, procene su sveže i ažurne o stanju na terenu, a preduzete mere adekvatne.

Komanda je izvršila objedinjavanje snaga u garnizonu i kasarni, podelila zadatke i uspešno rukovodi i usmerava jedinice.

5. *Sa nadenim stanjem na licu mesta su upoznati komandanti bataljona-divizionara i komandanti brigada. Deo sitnih nedostataka otklonjen je u toku kontrole jedinica.*

6. Zadaci:

a) *Odmah preduzeti sve mere za otklanjanje nedostataka u pogledu kompleksnosti jednog b/k municije u jedinicama korpusa.*

- b) *Rasporedom i angažovanjem ljudstva obezbediti maksimalno b/g svih raspoloživih snaga. Adekvatnim angažovanjem snaga u dežurstvu obezbediti efikasnost dežurnih snaga i odmara-nje ostalog ljudstva kako bi se nivo b/g obezbedio za duži period. Trajan zadatak.*
- c) *Dnevnom kontrolom u četi-bataljonu obezbediti potpunu ispravnost, čistoću i funkcionalnost naoružanja i opreme. Trajan zadatak.*

SS/NDO NAČELNIK ŠTABA
 general-potpukovnik
 Dobrašin Praščević³¹

Otvoreni angažman JNA na strani pobunjenih Srba doveo je do neraspoloženja među pučan-
 stvom Podravine prema dotadašnjoj saveznoj vojsci, a izravno uključivanje postrojbi 32. korpusa
 u agresiju na Hrvatsku na prostoru zapadne Slavonije te borbe koje su tamo vodili protiv hrvat-
 skih branitelja (i) iz Podravine potaknuli su otvoreni neprijateljski stav i bijes Hrvata Podravine
 prema JNA. To je samo pridonijelo procesu urušavanja strukture JNA na području sjeverozapad-
 ne Hrvatske. Taj je proces postao posebice vidljiv u koprivničkom garnizonu (ali i drugim garni-
 zonima Korpusa) krajem kolovoza kada sve veći broj ročnih vojnika bježi iz objekata JNA (hr-
 vatske su vlasti prihvaćate te vojnike te im osiguravale civilnu odjeću i prijevoz do mjesta stano-
 vanja),³² a profesionalni časnici i građanske osobe napuštaju službu u JNA. Sve zamjetniji pro-
 blem postaje i pad morala i defetizam, kako kod ročnika tako i kod časnika i građanskih osoba
 koji su ostali u objektima JNA.³³ To je vidljivo i iz sljedećih izvješća 32. korpusa:

*Komanda 32. korpusa Organu bezbednosti 5. VO.
 Organ bezbednosti Hitno
 Str. pov. br. 47-92
 Dana 10. 09. 1991.*

* * *

STANJE U JEDINICAMA

*Operativna saznanja ukazuju da su komandiri karaula 43. gb. izloženi sistematskim pritisci-
 ma sa ciljem da u određenom momentu predaju karaulu. Dana 26. 08. 1991. godine Krizni štab
 u Čakovcu je po ovim zadacima imao sastanak sa svim MZ koje imaju karaule. Jednom od ko-
 mandira se preti da će biti likvidiran i traži se od njega da dostavi brojno stanje ljudi i ratne teh-
 nike na karauli. Isti je o svemu obavestio organa bezbednosti.*

Obilaskom 73. mbr. i 43. gb. sagledano je bezbedonosno stanje i uočeni su ovi problemi:

- *voljni momenat kod starešina nije na potrebnom nivou,*
- *ima osude razaranja gradova, pri čemu se osuđuju sve zaraćene strane, pa i JNA i postavlja se pitanje da li to doprinosi budućem zajedničkom životu do kojeg će verovatno morati doći,*
- *pojedine starešine iznose da će pucati isključivo u samoodbrani, a ne po naseljima, pogotovo ako bi se sa time nanosile veće štete.*

³¹ Preslika dokumenta u posjedu autora.

³² I. PEKLIĆ, *Križevci u...*, 34 - 35.

³³ Intervju s Vladimirom Trifunovićem u: »Htjeli su me mrtvog da dokažu da su Hrvati genocidni«, *Nacional*, br. 414, 21. X. 2003., 34 - 36, i »Montirani procesi«, *Vreme* (Beograd) br. 689., 18. III. 2004., 23.

- ima pojedinih ekstrema koji bi bili spremni da sravne Koprivnicu, a ima i onih koji dolaze u pojedinačne sukobe sa građanima koje bezrazložno nazivaju ustašama,
- prema oceni nekih starešina moral narušavaju i izjave načelnika GŠ u vezi preuzimanja vojne obaveze od strane JNA, za što oni cene da je neizvodljivo u sadašnjoj situaciji i na ovoj teritoriji.
- deo starešina je nezadovoljan jer nema dovoljno informacija o egzistencijalnim pitanjima, ne vide perspektivu, već stanje pat-pozicije sa dozom bojazni da je 32. korpus prepušten sam sebi, posebno što ima glasina da se neke vojne ustanove iz RH preseljavaju u druge delove zemlje,
- ima pitanja zašto načelnik GŠ ne dođe u Varaždinski korpus a ne da obilazi Banjalučki, pri čemu se prozivaju i najodgovornije starešine 5. VO. i našeg korpusa.

Redovnom poštom slede izvorna dokumenta operativaca.

Načelnik
Potpukovnik Ratko Katalina

* * *

*Kovač - Lonja*³⁴ 1667/1 »P« 059 136 01818 01818

- Stanje morala je i dalje pod snažnim pritiskom antiarmijske propagande te brojnih glasila i dezinformacija koje se proturaju od strane sredstava mas-medija. Tako je na HTV-u emitovana lažna informacija da je 73. mtp. napustio kasarnu i stigao u s. Veliki Poganac radi uznemiravanja lokalnog srpskog stanovništva koje je lojalno hrvatskim vlastima. Navedena informacija unela je veliki strah i uznemirenost među građane Koprivnice, te su organi vlasti intervenirali i tražili da se daju dokazi da jedinica nije izlazila iz kasarne. K-dant garnizona je argumentima demantovao osnovanost vesti o bilo kakvim pokretima jedinica iz garnizona Koprivnica.³⁵
- Zahteva za prestanak AVS nije bilo, a zahtev za prekid radnog odnosa podnela su 2 gl (32. i 265. mbr.). Dezertirala su 3 vojnika iz 32. mbr.
- Otpušteno je iz JNA 6 vojnika ili 0,8 posto septembarske partije.
- Dana 08. 09. 1991. godine primljeno je 7 vojnika tehničke službe, 10 vojnika saobraćajne službe i 1 pitomac šro saobraćajne službe sa obuke iz nc.
- Pozadinsko obezbeđenje funkcionise uspešno.
- Dana 08. 09. 1991. godine posle 16.00 č izvršen je dotur helikopterom r/d, hrane i int. opreme borbenoj grupi u Okučanima.

Stanje na teritoriji:

- U toku 08. 09. 1991. godine iz PS Koprivnica upućeno je u pravcu Pakraca oko 35 - 40 pripadnika MUP-a. Navodno se radi o smeni ili pojačanju ljudstva angažovanog na kriznom području.
- Na sportski aerodrom u s. Pribislavec, kod Čakovca, doletelo je 08. 09. 1991. god. pre podne 17 sportskih i poljoprivrednih aviona, među kojima je bilo i sa austrijskim oznakama. Najverovatnije radi moto-krosa u Prelogu. Međutim, samo 10 aviona je odletelo u popodnevnim časov-

³⁴ Komanda 32. korpusa Komandi 5. VO-a.

³⁵ Naime, 2. rujna 1991. u emisiji Hrvatske televizije »Na liniji fronte« iz riječi voditelja Mladena Trnskog proizišla je vijest da su postrojbe JNA s određenim brojem tenkova prisutne na prostoru sela Veliki Poganac, što se poslije pokazalo netočnim. Ta je vijest uznemirila pučanstvo koprivničke i susjednih općina. Krizni štab Koprivnice je uzaludno tražio izvor odakle je potekla ta dezinformacija. M. PAVKOVIĆ, *Dok je srca...*, 65.

vima 08. 09. 1991. godine, a 7 i dalje bazira na aerodromu u s. Pribislavec. Pratimo njihovu dalju aktivnost i nastojimo utvrditi tipove i pripadnost.

* * *

Komanda 32. korpusa Komandi 5. VO. JNA
Operativni centar - Operativni centar -
Pov. br. 43 - 611
10. 09. 1991.

DEZERTERSTVO VOJNIKA, IZVEŠTAJ.

Od prethodnog izveštavanja, naš pov. broj 43-606 od 08. 09. 1991. godine, iz jedinica korpusa su dezertirali:

1. 43. grb: Alajmović (Ismeta) Fadil, vojnik, dezertirao 08. 09. 1991. godine oko 05.00 časova, rođen 25. 12. 1971. godine u s. Kamensko, SO Olovo, BiH, Musliman, u JNA od 16. 12. 1990. god.
2. 43. grb: Ferenčak (Mirka) Davor, vojnik, dezertirao 08. 09. 1991. godine oko 05.00 časova, rođen 01. 10. 1971. godine u Zagrebu, Hrvat, u JNA od 19. 12. 1990. godine.

(Slijedi popis još sedam ročnika JNA koji su tijekom 8., 9. i 10. rujna napustili garnizone JNA u Varaždinu i Bjelovaru, nap. a.)

Do sada je iz jedinica korpusa dezertiralo: 6 oficira, 4 mlada oficira i 623 vojnika - ukupno 633.

Rukovodeći starešina dežurnog tima
pukovnik Ilija Kuprešak

* * *

Vojna pošta br. 5044 Varaždin Vojno-računovodstvenom centru
Pov. br. 4-128/1 Zagreb
10. septembar 1991. godine

PRESTANAK AVS I RADNOG ODNOSA ZA AVL I GL NA SLUŽBI U JNA, OBAVEŠTENJE

Ovim vas obaveštavamo da je niže navedenim aktom ovim vojnim licima prestala aktivna vojna služba i gl radni odnos sa naznačenim datumima i to:

a) aktivna vojna lica

Vojna pošta br. 3790 Koprivnica

1. Dacović, Dragan, por. 31. 08. 1991. god.
2. Gusev, Aleksandar, st. vod. 31. 08. 1991. god

Vojna pošta br. 6892 Križevci

1. Dedeić, Miodrag, kap. 31. 08. 1991. god.

(Na popisu se uz navedene nalaze još 44 oficira JNA dotad na dužnosti na području Varaždina, Bjelovara, Virovitice, Daruvara i Zagreba, nap. a.)

b) građanska lica

Vojna pošta br. 6892 Križevci:

- 1. Dimitrijević, Siniša, 31. 08. 1991. god.*
- 2. Marković, Marijan, 31. 08. 1991. god.*
- 3. Nemčić, Zdenko, 31. 08. 1991. god.*
- 4. Brkić, Dejan, 31. 08. 1991. god.*

(Na popisu se nalazi još 29 osoba koje su napustile službu u JNA na prostoru Varaždina i Bjelovara, nap. a.)

Prednje vam se dostavlja sa ciljem da se izvrši obračun i isplata ld do navedenih datuma kad im je avs, odnosno radni odnos prestao, a određenu dokumentaciju poslaćemo čim se ostvare uslovi za to.

*Po ovlaštenju komandanta
pukovnik Stojan Milosavljević*

* * *

*Komanda 32. korpusa Organu bezbednosti 5. VO.
Organ bezbednosti Hitno
Str. pov. br. 47-94
Dana 12. 09. 1991. godine*

STANJE NA TERITORIJI:

Bezbednosno stanje na teritoriji je takvo da se stalno podiže atmosfera ratne psihoze. Nažalost, početkom školske godine takva je atmosfera prenesena i u škole. Djeca su prvog dana odvedena u skloništa i stalno im se objašnjava potreba borbe za slobodu RH. Izlaganja ekstremnih profesora su direktan psihološki pritisak na djecu AVL sve do fizičkih pritisaka. Tako je dana 11. 09. 1991. godine profesor 5. OŠ u Varaždinu upitao sina kap. prve klase Stojšić Vladimira iz 32. mtb. »zar ti je otac još uvek u vojsci« i oterao ga u ugao učionice.

Na adresu pojedinih starešina 42. grb., 265. mbr. i K-de 32. korpusa došli su leci štampani od »Unije sindikata« kojima se isti pozivaju na predaju i napuštanje JNA.

Dana 12. 09. 1991. godine oko 11.35 časova iz Bjelovara u pravcu Zagreba otišlo je 11 autobusa, 2 sanitetska vozila, službena lada i 2 civilna vozila sa pripadnicima ZNG i MUP-a. Krajnje odredište nam nije poznato.

Noću 11/12. 09. o. g. u Varaždin su se vratili pripadnici ZNG i MUP-a iz Vukovara, čime je realizovana njihova smena pripadnicima upućenim 11. 09. o. g. u 06.25 časova sa 6 autobusa ATP Varaždin.

STANJE U JEDINICAMA:

Sa našom jedinicom u Okučanima otežano je komuniciranje, kao i operativno pokrivanje sa ob radi blokade u odlasku. Dezerterstvo vojnika je dalje prisutno. Dana 11/12. o. g. jedinice

Korpusa napustilo je 8 vojnika ili 632 ukupno. Dana 12. 09. o. g. molbu za prestanak AVS i raskid radnog odnosa podnelo je 1 AVK i 1 gl na službi u JNA, sve iz 265. mbr. Ukupno je na takav način jedinice Korpusa napustilo 205 AVK i gl na službi u JNA.

Načelnik
Potpukovnik Ratko Katalina

* * *

Komanda 32. korpusa Komandi 5. Vojne oblasti
Operativni centar - Operativni centar -
Str. pov. br. 43-616 Vrlo hitno
12. 09. 1991. godine Uručiti odmah

DNEVNI OPERATIVNI IZVEŠTAJ.

1. - Aktivnosti u OS Mađarske nije bilo.
2. - Stanje u jedinicama korpusa je bilo bez značajnijih promena u odnosu na prethodni izveštaj.
 - Težište u izvođenju bojeva u jedinicama Korpusa je na uvežbavanju mera i postupaka u odbrani kasarni, objekata, odmora ljudstva i osnovnom održavanju TMS.
 - Jedinice veze i delovi K-de 32. K. na Ivančici i Moslavačkoj gori obezbeđuju neprekidnost rik-a u jedinicama Korpusa.
 - Rad i aktivnosti na IKM 32. K. odvijaju se planski i organizovano.
 - Bg/265. mbr. (Okučani) izvršava zadatke u skladu sa naređenjima k-de 5. VO. Od 07.00 - 14.00 časova nije bilo narušavanja prekida vatre.
 - Stanje morala bez bitnijih promena u odnosu na prethodni dan. Međutim, česta zaustavljanja vojnih m/v, maltretiranja, privođenja i razoružavanja starešina i vojnika, od strane ZNG i MUP-a, sve nepovoljnije se odražavaju na moral pojedinaca. Pored toga, nemogućnost praćenja vojnih m/v odgovarajućim obezbeđenjem, posebno kod graničnih jedinica, izaziva strah i pojačava nepoverenje u mogućnost uspešnog suprotstavljanja ovim modernim »drumskim razbojnicima«. Posebno raste strah kod vozača, jer se na svakoj barikadi moraju zaustavljati te slušati zastrašujuće pretnje i pozive na bekstvo i napuštanje »okupatorske vojske«.
 - Komanda garnizona Čakovec stupila je u vezu sa organizacijom »Jugoslovena« koja je tražila uspostavu saradnje sa jedinicama JNA i vođenje zajedničke borbe na očuvanju Jugoslavije. Predstavnik ove organizacije je u razgovoru istaknuo njihovu jugoslavensku orijentaciju i dao punu podršku naporima JNA da se izbegnu oružani sukobi širih razmera i da se jugoslovenska kriza reši na miran način.
 - Stanje morala svih naših jedinica obezbeđuje uspešno izvršavanje zadataka. Pozadinsko obezbeđenje funkcionira uspešno. Izvršeno je prevoženje 33 vojnika iz garnizona Varaždin u garnizon Koprivnica. Upućena je ekipa za preuzimanje 4 m/v TAM 110 iz »autoservisa« Celje.
 - U toku dana zahtev za prekid AVS podneo je 1 starešina, a zahtev za prekid radnog odnosa podnelo je 1 građansko lice, oba iz 265. mbr.

- Iz jedinica Korpusa dezertiralo je 11 vojnika (2 iz 25. mbr., 2 iz 32. mbr., 1 iz 33. partd., 1 iz 73. mtbr., 8 iz 411. mpoap., 1 iz 28. patd., 3 iz 42. grb), a otpušteno iz JNA 10 vojnika ili 1,2 posto.
 - Stanje b/g jedinica Korpusa bez značajnijih promena u odnosu na prethodni izveštaj.
 - Obezbeđenje državne granice vrši se u skladu sa naredenim merama pojačanog obezbeđenja.
 - Oružanih sukoba sa paravojnim formacijama nije bilo.
3. - Stanje na teritoriji u zoni odgovornosti je i dalje napeto i u konstantnoj eskalaciji antiarmijskog raspoloženja.
- 09. 09. 1991. godine u SO Čakovec smenjen je dosadašnji načelnik Sekretarijata za NO Hetelendi, a na njegovo mesto imenovan Krčmar Ivan, potpukovnik, bivši zamenik direktora VU »C. zvezda« Zagreb i referent u K-di 5. VO.
 - Ima indicija da se u RO »Čelik« u Križevcima vrše pripreme za proizvodnju oklopnih transportera.
 - Zaposlenim u RO na teritoriju Međimurja najavljeno smanjenje osobnog dohotka u cilju izdvajanja za odbranu.
 - 12. 09. 1991. godine u 11.30 časova iz Bjelovara je u pravcu Zagreba otišlo 11 autobusa, dva sanitetska vozila, jedna službena lada i dva civilna vozila sa oko 500 pripadnika MUP-a i ZNG.
 - U toku noći 10/11. 09. 1991. godine u Podravskoj Slatini srušene su 4 kuće vlasništvo građana srpske nacionalnosti.
4. - Vanrednih događanja u jedinicama Korpusa u toku dana nije bilo.
5. - Bezbedonosno stanje u jedinicama na teritoriji je i dalje složeno.
- Na teritoriji se i dalje stvara ratna psihoza, koja se na žalost prenosi i u škole. Djeci se objašnjava ratna situacija i borba RH za slobodu. Na ovaj se način na djecu AVL vrši snažan psihološki pritisak sve do fizičkih pretnji. Tako je dana 11. 09. 1991. godine profesor 5. OŠ u Varaždinu pri objašnjavanju stanja u RH pitao sina kap. prve klase Stojić Vladimira »zar ti je je otac još uvek u vojsci« i oterao ga u ćošak učionice.
 - Stanje bezbednosti na teritoriji i dalje je složeno, naročito u regiji Bjelovara i Virovitice gdje je ZNG očito van kontrole čime su ugroženi životi pripadnika JNA.
6. - Zaključak: stanje u jedinicama Korpusa je složeno usled otpusta vojnika septembarske partije i dezerterstva među vojnicima. B/g jedinica iako u otežanim uslovima održava se na naređenom nivou.

Rukovodeći starešina dežurnog tima
Pukovnik Rudi Stipčić

* * *

*Komanda 32. korpusa
Operativni centar
Pov. broj 43 - 7617
13. 09. 1991.*

*Komandi 5. Vojne oblasti
- Operativnom centru -*

DEZERTERSTVO VOJNIKA, IZVEŠTAJ.

Od prethodnog izveštavanja, naš pov. broj 43-611 od 10. 09. 1991. godine, iz jedinica Korpusa su dezertirali:

411. mpoap (Križevci): Janušević (Riste) Drago, vojnik, dezertirao 11. 09. 1991. godine oko 16.00 časova, rođen 12. 09. 1972. godine u Nikšiću, Crnogorac, u JNA od 15. 03. 1991. godine.

73. mbr (Koprivnica): Petrović (Tomislava) Goran, vojnik, dezertirao 11. 09. 1991. godine oko 16.00 časova, rođen 06. 01. 1973. godine u Beogradu, Srbin, u JNA od 15. 03. 1991. godine.

(Uz navedene se na popisu donose podaci o još 14 vojnika iz postrojbi JNA u Varaždinu, Virovitici, Bjelovaru i Dugom Selu, koji su 10., 11. i 12. rujna napustili postrojbe, nap. a.)

Do sada je iz jedinica Korpusa dezertiralo: 6 oficira, 4 ml. oficira i 639 vojnika, ukupno 649 lica.

*Rukovodeći starešina dežurnog tima
pukovnik Stojan Milosavljević*

* * *

*Komanda 32. korpusa Komandi 5. Vojne oblasti
Operativni centar - Operativnom centru -
Str. pov. br. 43-618 Vrlo hitno
13. 09. 1991. godine Uručiti odmah*

DNEVNI OPERATIVNI IZVEŠTAJ.

- 1. - Aktivnosti OS Mađarske u zagraničnom području nisu uočene.*
- 2. - Stanje u jedinicama 32. K. je bez značajnijih promena u odnosu na prethodni izveštaj. Težište rada i obuke u jedinicama je bilo na obezbeđenju kasarni i vojnih objekata, periodičnom pregledu TMS i izvođenju trenaža sa vojnicima i jedinicama na SRT. Izvršene su potrebne pripreme u jedinicama za prijem vojnika iz posredne popune.*
 - Sa GAP »Slunja« vratila se Slab PVO 306. lap-a PVO po izvršenom gađanju ciljeva na zemlji. Ocena gađanja odličan (5.00).*
 - Rad i aktivnosti na IKM odvijaju se planski i organizovano. Jedinica u rajonu s. Okučani izvršava zadatke u skladu sa naredjenjem K-de 5. VO. na razdvajanju zaraćenih strana.*
 - Pored sve agresivnije anti-armijske kampanje i bezobzirnog psihološkog pritiska, na stanje morala sve nepovoljnije utiče nedovoljna popunjenost jedinica. Ratno-huškačka politika rukovodstva R. Hrvatske raspiruje anti-armijsko raspoloženje i na toj osnovi vrši mobilizaciju masa za pothranjivanje prljave borbe protiv svega što je jugoslovensko, a posebno do-*

- prinosi rasplamsavanju mržnje prema JNA i njenim pripadnicima. Posljednjih dana su sve češći slučajevi verbalnog uznemiravanja članova porodica AVL, posebno upućivanjem bestijalnih pretnji putem telefona od strane nepoznatih lica.*
- *Izvršene su sve materijalne i organizacijske pripreme za evakuaciju ranjenog desetara u s. Okučani sa helikopterom. Ujedno je pripremljen dotur hrane, lekova i zamenu lekara. Zbog loših vremenskih uslova, helikopter nije mogao poleteti do vremena izveštavanja.*
 - *Pozadinsko obezbeđenje je otežano u jedinicama K. zbog zahteva RO-a da se artikli koji se nabavljaju kod njih plaćaju u gotovom.*
 - *U toku dana zahteve za prestanak AVS podnela su dvojica starešina (po jedan iz 32. i 265. mbr.), zahteve za prestanak radnog odnosa podnela su tri gl na službi u 265. mbr. Iz jedinica K. dezertirala su 2 vojnika (iz 32. mbr.), otpuštanja iz JNA vojnika nije bilo.*
 - *Obezbeđenje državne granice vrši se u skladu sa naredenim merama pojačanog obezbeđenja.*
 - *Oružanih sukoba sa paravojnim formacijama nije bilo*
3. - *Stanje na teritoriji u zoni odgovornosti je i dalje napeto uz pojačano psihološko-propagandno delovanje prema JNA.*
- *Dana 13. 09. 1991. godine oko 08.00 č. pred PU Bjelovar dovezena su 2 autobusa civila. Najverovatnije se radi o rezervnom sastavu za popunu jedinica MUP-a i ZNG.*
 - *Sa graničnog prelaza »Gola« oko 08.00 č. pod pratnjom patrole PS Koprivnica došlo je 7 autobusa i 1 kamion češkoslovačke registracije, a ispred PS Koprivnica stavljen im je znak Crvenog krsta i pod pratnjom su produžili dalje kretanje. Isti su se vratili u 14.15 č. na granični prijelaz »Gola« puni žena i dece. Najverovatnije se radi o ženi i deci češke nacionalne manjine iz Daruvara i Pakraca.*
4. - *Vanredni događaji:*
- *Dana 13. 09. 1991. došlo je do ranjavanja desetara Stevanović Dražena iz jedinice u s. Okučani. O navedenom događaju dostavljen je izveštaj str. pov. br. 44-148.*
 - *Stanje bezbednosti u jedinicama i na teritoriji nije se bitno izmenilo u odnosu na poslednji izveštaj.*
 - *Zaključak: stanje u jedinicama u celini je dobro, a stanje na teritoriji se karakteriše sa pojačanim psihološko-propagandnim delovanjem prema JNA i širenju ratne psihoze kod stanovništva.*
5. - *Predviđanja: moguće je pogoršanje stanja na teritoriji.*
6. - *Predlozi: da se helikopter koji je predviđen za evakuaciju ranjenog desetara iz rejona s. Okučani, po stvaranju uslova, odmah uputi.*

*Rukovodeći starešina dežurnog tima
Pukovnik Stojan Milosavljević*

NASTOJANJA ZAPOVJEDNIŠTVA KORPUSA ZA KONSOLIDACIJU STANJA U POSTROJBAMA JNA

Takvo teško stanje primoralo je nadređena zapovjedništva JNA, kako Varaždinskog korpusa tako i 5. vojne oblasti, da poduzmu niz mjera kojima je cilj bio jačanje borbene gotovosti ljudi u vojnim objektima. Naime, nadmoć u oružju i velika vatrena moć postrojbi JNA nisu mogle nadomjestiti manjak ljudstva nužnog za funkcioniranje borbene tehnike. Zapovjedništva su, uglavnom, mogla računati samo na ročnike i djelatne časnike JNA, koji su se već nalazili u tim objek-

tima. Naime, sustav popune ročnicima bio je već dobro narušen u većem dijelu Jugoslavije, pa su se garnizoni gotovo prestali popunjavati novim vojnicima. Istodobno Zapovjedništvo 32. korpusa, koji se nalazio na području u velikoj većini nastanjenom Hrvatima, nije moglo računati na popunu pričuvnicima kao u krajevima Hrvatske gdje je izbila velikosrpska pobuna (barem dok se Srbi Bilogore i Podravine ne uključe u pobunu), premda je od nadređenog zapovjedništva dobilo naredbu da izvrši popunu postrojbi,³⁶ i to »srpskim ljudstvom partizanske divizije iz Bjelovara« te da maksimalno iskoristi vatrenu nadmoć tukući po gradovima gdje su bili garnizoni. Posebice se to očekivalo u slučaju Varaždina koji je »trebalo pretvoriti u Vukovar«.³⁷ Takvo je stanje bilo i s koprivničkim garnizonom. Te su mjere vidljive iz sljedećih dokumenata:

Komanda 32. korpusa Na ličnost komandanta

Pov. br. 46-317 Vojna tajna

10. 09. 1991. godine Poverljivo

UPOZORENJE U VEZI SPREČAVANJA DEZERTERSTVA, DOSTAVLJA.

U cilju sprečavanja daljeg osipanja jedinica po osnovu dezerterstva, intenzivirati moralno vaspitanje vojnika i podstaći borbu za svakog čoveka.

Prvenstveno se orjentisati u pravcu jačanja morala vojnika na bazi istinitog formiranja i sa pozicije poštene brige za ljude. Kroz sadržaje moralnog vaspitanja razobličavati propagandnu aktivnost sredstava javnog informisanja, a vojnicima objašnjavati u kakve sve neprilike mogu upasti bekstvom iz jedinice. Ukazati im na prednosti ostajanja u svojoj jedinici među drugovima, koliko to povećava njihovu ličnu bezbednost, a kojim se sve iskušenjima i opasnostima izlažu napuštajući jedinicu.

Krajnji cilj moralnog vaspitanja mora biti u funkciji očuvanja moralne čvrstine vojnih kolektiva i izgradnje punog jedinstva svake jedinice.

*Komandant
general-major Vlado Trifunović*

Dostaviti: 28. i 33. partd., 73. mtbr., 265. mbr., 306. lap PVO, 411. mpoap, 42. i 43. grb., Ivančica.³⁸

* * *

³⁶ Intervju s Vladimirom Trifunovićem u: »Nikakav zločin u Varaždinu nisam počinio«, *Vjesnik*, prilog *Panorama* br. 112, 7. II. 2004., 25.

³⁷ Intervju s Vladimirom Trifunovićem u: »Htjeli su me mrtvog da dokažu da su Hrvati genocidni«, *Nacional*, br. 414, 21. X. 2003., 34 - 36.

³⁸ Ivančica - telekomunikacijsko središte JNA na vrhu planine Ivančice, oko 30 kilometara jugozapadno od Varaždina.

*Komanda 32. korpusa
Pov. br. 46 - 316
10. 09. 1991. godine*

UPOZORENJE U VEZI AKTUELNIH PITANJA OČUVANJA MORALA, DOSTAVLJA

Početak mirovne konferencije o Jugoslaviji u Hagu nije sprečio dalje širenje ratnih sukoba, niti je obustavio besomučnu antiarmijsku kampanju. Bobrena dejstva i oružane provokacije ne jenjavaju, a česti su i oružani napadi na jedinice JNA. U sredstvima javnog informisanja, a i u izjavama rukovodilaca R Hrvatske napada se sve što je jugoslavensko, omalovažava se i blati JNA, a njeni pripadnici otvoreno pozivaju na izdaju i dezertstvo. Nažalost, u takvu rušilačku aktivnost sve više se uključuju i izdajnici, bivše starešine JNA, koje se sada nude kao mamac novim izdajnicima i dezerterima.

Većina pripadnika naših jedinica pravilno shvata i tumači suštinu savremenih zbivanja i uspešno se odupire često primamljivim ponudama na sabotiranje, dezertstvo i izdaju. Međutim, deo starešina i vojnika pod pritiskom propagande i nagovora roditelja napušta naše jedinice. Ovakvim ponašanjem pokušava se sakriti sopstveni kukavičluk i »spasiti glava« od mogućih sukoba. Dio dezertera ili onih koji su na legalan način napustili JNA, polakomljeni datim obećanjima, pristupili raznim paravojnim formacijama, dobijajući u početku visoke položaje, da bi, kako vreme odmiče dobijali sve niže položaje i sve opasnije zone dejstva i na kraju, završili u prvim borbenim redovima na nekom od bojišta na kriznom području.

U cilju sprečavanja nepovoljnog uticaja ovih aktivnosti na moral jedinica i smanjenja daljnje osipanja kadra, potrebno je organizovati i stalno sprovoditi akciju razobličavanja ciljeva i namera zahuktale propagandne mašinerije u R. Hrvatskoj. Svakom pripadniku naših jedinica mora biti jasno da daljnje zaoštavanje međunacionalnih odnosa vodi u bratoubilački rat sa nesagledivim posledicama, u rat koji ni jednoj od zaraćenih strana ne može ponuditi ništa, sem međusobnog uništenja. Takav cilj ne može biti, niti je sada u interesu bilo kojeg naroda i građanina Jugoslavije. Posebno to ne može biti interes bilo kog humaniste, demokrate i poštenog čoveka.

Akciju bezumlja, stalne napetosti i rušenja svega postojećeg mogu voditi samo ljudi sulude pameti ili oni koji su interes sopstvenog naroda podredili ličnim interesima, a sebe sa sopstvenom domovinom prodali vekovnim neprijateljima jugoslovenskih naroda.

Kroz sprovođenje redovnog programa moralnog vaspitanja i informisanja kod pripadnika jedinica razvijati uvjerenje da jedino opstanak Jugoslavije nudi mir i bezbednost svim našim narodima i narodnostima. Sva druga rešenja, a posebno pokušaj nasilnog cepanja Jugoslavije, vode u neminovne sukobe, u rat i razaranja, bez jasne perspektive. Upravo na platformi borbe za mir treba mobilisati sve pripadnike jedinica i graditi čvrste vojne kolektive na bazi drugarstva i jedinstvenih ciljeva. Kroz borbu za mir, razobličavati defetističke stavove i raspoloženja i jačati rešenost i spremnost naših sastava da se svim snagama suprotstave bilo kakvom oružanom napadu.

Organizovati redovno praćenje mirovne konferencije o Jugoslaviji, a sastave koji nisu u mogućnosti da neposredno prate izveštavanje sredstava javnog informisanja, informisati na pogodan način prilikom kontrola i obilazaka.

Svakodnevnim kontaktima sa vojnicima pratiti situaciju, ceniti stanje morala i preduzimati mere na njegovom jačanju. Informisanje vršiti kroz razgovore u kojima vojnicima objašnjavati istine i učvršćivati uverenje u ispravnost naše borbe i mogućnost pobeđe nad snagama mržnje i rušilaštva. Razgovore obavljati po malim grupama, na mestima gde vojnici izvršavaju svoje svakodnevne zadatke: straže, posluge, posade itd. Posebnu pažnju posvetiti informisanju izdvojenih sastava: straža, poligon, domovima JNA.

U dnevnim operativnim izveštajima redovno izveštavati o sastavima koji su toga dana informisani, te tko je i po kojim pitanjima izvršio informisanje.

*Načelnik OMV
potpukovnik Nenad Lazarević*

Dostavljeno: 28. i 33. partd., 265. mbr., 73 mbr., 411. mpoap., 306. lap PVO, 42. i 43. grb.

* * *

*Komanda 32. korpusa
Str. pov. br. 264-2
11. 09. 1991. godine*

MERE ZA ZAŠTITU LJUDSTVA, UPOZORENJE

Zadnjih dana na prostoru R. Hrvatske situacija se u celini sve više usložnjava i komplikuje. Snage MUP-a i ZNG u svojim postupcima su sve ofenzivniji i bezobzirniiji, naročito prema pripadnicima JNA. U znatnom je porastu individualni i grupni teror i nasilje naoružanih i ostalih lica i pljačka naoružanja i ostale imovine. Najčešća meta su vojna lica, vojni objekti, motorna i druga vozila i sve vrste naoružanja. Nažalost, neki naši postupci, otpornost, odlučnost i snalažljivost pojedinaca i delova naših jedinica nisu bili adekvatni situaciji i potrebama. Starešine i vojnici se upućuju na zadatak pojedinačno i nedovoljno pripremljeni. Oružane pratnje kolona i transporta ne upotrebljavaju oružje, a starešine ne komanduju i ne upotrebljavaju jedinice po propisima za borbenu upotrebu. Oružje se oduzima i otima, a da se i ne pokušava upotrebiti. Postupci nekih starešina i vojnika pri susretu sa neprijateljskim snagama su naivni, neoprezni i dozvoljavaju da budu iznenađeni.

Radi zaštite života pripadnika JNA, zaštite njihovog ugleda i integriteta JNA, a na osnovu upozorenja K-de 5. VO. str. pov. br. 09/75-334, od 10. 09. 1991. godine,

U P O Z O R A V A M O

Sve podčinjene K-de i jedinice na potrebu bolje pripreme ljudstva za izvršavanje zadataka i na bolju organizaciju rada, potrebu bolje pripreme ljudstva za izvršavanje zadataka, bolju organizaciju rada u okviru grupa i jedinica, adekvatnu upotrebu grupa, jedinica i naoružanja i komandovanje njima od strane starešina, potrebu pune opreznosti i primene lukavstva u postupcima. Lično i kolektivno naoružanje imati u takvoj spremnosti da može odmah da se upotrebi.

Zabranjujem pojedinačno upućivanje starešina i vojnika na izvršavanje zadataka. Najenergичnije sprečiti svim raspoloživim sredstvima, svaku radnju i postupak starešina, vojnika ili gl koji bi slabili odbranu vojnih objekata ili vodili njihovom zarobljavanju ili predaji. U narednom periodu razvijati ofanzivni duh i postupke kod svih starešina i vojnika, a posebno pri angažovanju i na zadacima koje izvršavaju specijalizovane jedinice.

*Komandant
general-major Vlado Trifunović*

Dostaviti: 28. i 33. partd., 265. mbr., 73 mbr., 411. mpoap., 306. lap PVO, 42. i 43. grb.

Komanda 32. korpusa
 Pov. br. 126-42
 12. 09. 1991. godine

KORIŠĆENJE GODIŠNJIH ODMORA, REGULIŠE.

Na osnovu naređenja Komande 5. Vojne oblasti Pov. br. 09/1945-95 od 12. 09. 1991. godine a s obzirom na dalje zaoštavanje situacije u toj zoni odgovornosti, povećan obim zadataka i sve manji broj izvršilaca,

N A R E Đ U J E M

Obustavlja se do daljnjeg korišćenje godišnjeg odmora za sve starešine i građanska lica na službi u JNA, osim starešina kojima po rešenju nadležnog starešine prestaje aktivna vojna služba. Sa naređenjem upoznajte sve starešine i gl na službi u JNA u vašim jedinicama.

Komandant General-major Vlado Trifunović

Dostaviti telegramom (na ličnost komandanata jedinica): 28. i 33. partd., 73. mtbr., 265. mbr., 411. mpoap., 306. lap PVO., 42. i 43. grb.

* * *

Komanda 32. korpusa
 Str. pov. broj 26-166

Vrlo hitno
 Uručiti odmah

REGULISANJE PRIHVATA OBUČENIH VOJNIKA.

Na osnovu naređenja Komande 5. Vojne oblasti Str. pov. broj 12/111-99 i pov. broj 12/111-100 od 12. 09. 1991. godine i naređenja ove komande pov. broj 26-162 od 08. 09. 1991. godine a u vezi izvršenja priprema za prihvata obučenih vojnika

N A R E Đ U J E M

1. - Odmah izvršiti bezbednosne, materijalne i druge pripreme za organizovan prihvata i raspored obučenih vojnika.
2. - Za izvršenje prihvata vojnika biti spreman u vremenskom periodu od 15. - 17. 09. 1991. godine. O tačnom datumu prihvata vojnika blagovremeno ćemo vas obavestiti.
3. - Komandanti jedinica će svojim naređenjem odrediti ekipu starešina za prihvata i raspored vojnika po nižim jedinicama.
4. - Nakon izvršenog prihvata i rasporeda vojnika po nižim jedinicama dostavite pismeni izveštaj ovoj komandi.
5. - Za sva nejasna pitanja obraćati se na telefon »Kovač« 23 - 93.

Načelnik
 Pukovnik Sreten Raduški

Dostaviti: 265. mbr., 42. i 43. grb.

KONTAKTI IZMEĐU GARNIZONA JNA KOPRIVNICA I HRVATSKIH STRUKTURA OPĆINE KOPRIVNICA

Loše stanje u vojnim objektima navelo je Zapovjedništvo koprivničkoga garnizona JNA da sve teži položaj pripadnika JNA, u neprijateljskom okruženju Koprivnice, pokuša riješiti pregovorima s civilnim i obrambenim strukturama Općine Koprivnica. Za pronalaženje mirnog rješenja problema daljnjeg boravka JNA na prostoru Podravine bila je zainteresirana i hrvatska strana koja je to pitanje željela riješiti pregovorima.

*Komanda 32. korpusa
Str. pov. br. 243-32
10. 09. 1991. godine*

*Komandi 5. Vojne oblasti
- Komisiji za nadzor primirja -
- na ličnost GM Aksentijevića -
Hitno*

IZVEŠTAJ O STANJU NA TERITORIJI, DOSTAVLJA;

- 1. Odlukom Vlade R. Hrvatske uveden je policijski čas u gradovima: Podravska Slatina, Nova Gradiška, Novska, Pakrac, Grubišno Polje, Virovitica, Daruvar i Kutina. Policijski čas traje od 23.00 do 05.00 časova.*
- 2. O stanju u rejonu Virovitice bićete opširnije izvešteni od Komisije za nadzor primirja garnizona Virovitica. Inače u ovom garnizonu je danas u vremenu od 12.00 do 15.00 časova boravila delegacija misije EZ. Sastav delegacije 5 članova i vozač, sa našim oficijom za vezu pukovnikom Erakom. Komanda garnizona je prezentovala članovima misije probleme na koje nailazi u izvršavanju redovnih zadataka, pokazala je brojne prepreke u samom garnizonu i kako se izvodi blokiranje saobraćaja od strane pripadnika MUP-a i ZNG-a.*
- 3. U garnizonu Koprivnica održan je sastanak delegacije komande garnizona sa predstavnicima organa vlasti. Komandu garnizona su predstavljali načelnik štaba 73. mtbr. i komandant 42. grb., sa još dva oficira, a SO Koprivnica predstavljali su: predsjednik SO, predsjednik IV SO, sekretar za NO /predsjednik HDZ Koprivnice/, načelnik MUP-a i zastupnika Koprivnice u Saboru R. Hrvatske i Skupštini SFRJ. Dogovoreno je da se u daljnjem radu ulažu naponi obe strane u cilju jačanja saradnje. Od komande garnizona je zamereno da se vojni obveznici skidaju sa vojne evidencije protiv njihove volje, da se provociraju i uznemiravaju članovi porodica AVL, te da predstavnici opštine trebaju doći u komandu garnizona i starešinama objasniti razloge takvog ponašanja. Predstavnici opštine su taj predlog prihvatili. Pored toga prihvaćeno je da predstavnici MUP-a izveštavaju komandu garnizona u slučajevima kada snage MUP-a i ZNG-a otvaraju vatru i uznemiravaju građane, a da se to ne zahteva samo od vojnih organa, u slučajevima kada jedinice izvode redovnu obuku. Na kraju predstavnici SO Koprivnica su tražili da se ne šalje pratnja vozilima koja prevoze hranu, jer oni garantuju punu bezbednost vozilima koja vrše snabdevanje hranom.*
- 4. Danas između 11.30 časova i 15.40 časova komisija za nadzor primirja garnizona Daruvar ostvarila je kontakt sa predstavnicima Kriznog štaba Daruvar i ŠTO Krajine za Daruvar. U toku razgovora potencirana su dva pitanja: a/ posredovanje oko razmene zarobljenika i b/ posredovanje oko obezbeđenja kvaliteta vode za piće, stvaranje uslova za zamenu filtera za vodu u rezervoarima koje kontrolišu jedinice TO Krajine. Postoji obostrana želja i volja da se ova pitanja reše. Ostalo je sporno pitanje održavanja sastanka njihovih predstavnika, što se najverovatnije može rešiti u toku sutrašnjeg dana i sastanak održati istog dana između 16.00 i 17.00 časova.*

5. Dana 09. 09. 1991. godine u vremenu od 22.00 do 24.00 časova u dva navrata nepoznate osobe pucale su u blizini vojnog objekta »sajmište« u garnizonu Bjelovar. Kada je po drugi put otvorena vatra, stražar je ispalio u zrak upozoravajući rafal. Nakon toga provociranje je prestalo. O ovome je upućeno upozorenje PU Bjelovar.
6. Noću 09/10. 09. 1991. godine u s. Peratovica, SO Grubišno Polje, vratile su se pristalice srpske nacionalnosti, ali sa pojačanjem od oko 1.000 naoružanih ljudi. Očekuje se da bi do otpočinjanja borbenih dejstava moglo doći 12/13. 09. 1991. godine.
7. U toku noći 09/10. 1991. godine od 21.00 do 05.30 časova u Okučanima je bilo mirno - bez borbenih dejstava. Međutim, u 05.30 časova 10. 09. 1991. godine otpočela su dejstva snajperom po KM naše jedinice. Zbog isključenja struje otežano je snabdevanje vodom, a problematično je i snabdevanje hlebom. U 10.43 časova otvorena je minobacačka vatra po delovima naših snaga u centru Okučana sa vatrenih položaja iz rejonu s. Bogičevci. Oko 13.10 časova ZNG je sa pet mina dejstvovao po benzinskoj pumpi u Okučanima. U 13.30 časova ZNG je sa šest mina dejstvovao po rejonu s. Ratkovac, gde se nalaze naše patrole u tampon zoni. U 16.05 časova sa 15 mina iz minobacača otvorena je vatra iz s. Kosovac po KM naše jedinice. U 16.23 časa minobacačka vatra je prestala. Od ovih vatri u sastavu naše jedinice nije bilo povređenih, niti je naša jedinica odgovorila na vatru. Trenutno je u neposrednoj blizini naše jedinice mirno mada su sve do 21.00 časova povremeno padale mine. Obzirom na dovođenje svežih snaga ZNG u rajon Pakraca i Okučana, može se očekivati da narednih dana u ovim rajonima borbena dejstva eskaliraju.

*Zastupa predsednika Komisije za nadzor primirja
potpukovnik Nenad Lazarević*

OBAVJEŠTAJNO PRAĆENJE HRVATSKIH OBRAMBENIH AKTIVNOSTI OD STRANE JNA

Zahvaljujući dobro izgrađenoj obavještajnoj mreži na prostoru Republike Hrvatske, JNA je mogla pratiti, i ometati, hrvatske obrambene aktivnosti. Dostupna izvješća pokazuju da je JNA dobivala vrlo detaljne podatke o obrambenim aktivnostima i na području koprivničke Podravine, što je vidljivo i iz dnevnih izvješća navedenih u prvom dijelu rada.

*Komanda 32. korpusa
Str. pov. br. 111-83
10. 09. 1991.*

Hitno

OBAVEŠTAJNI IZVEŠTAJ, DOSTAVLJA.

- Prema saznanjima od 09. 09. 1991. godine RO »Kooperativa« iz Garešnice proizvodi automate 9 mm po licenci iz Austrije. Dana 09. 09. 1991. godine 50 komada automata je odvezeno na upucavanje u Zagreb. Iz iste RO za Osijek je odvezeno 12 tona cijevi za minobacače.
- Privatnik Pofanjka iz s. Dežanovac kod Daruvara izrađuje stranice za transportere MUP-a.
- RO »Petrokemija« iz Kutine proizvodi barut.
- RO »Prvomajska« iz Zagreba proizvodi transportere.
- U toku 08. 09. 1991. godine PS Koprivnica u pravcu Pakraca upućeno je oko 35 - 40 pripadnika MUP-a.

- Na sportski aerodrom u s. Pribislavcu kod Čakovca doletelo je 08. 09. 1991. godine u popodnevnom vremenu 17 sportskih i poljoprivrednih aviona, među kojima je bilo i sa austrijskim oznakama. Dolazak navedenih aviona navodno je bio upriličen povodom održavanja utrke u moto-krosu u Prelogu kod Čakovca. Međutim, samo 10 aviona je odletelo u popodnevnom vremenu 08. 09. 1991. godine, a 7 i dalje bazira na aerodromu u s. Pribislavac. Pratimo njihovu dalju aktivnost i nastojimo utvrditi tipove i pripadnost.
- Dana 08. 09. 1991. godine u Podravsku Slatinu je došlo 10 autobusa punih pripadnika tzv. ZNG. U vreme zadržavanja oko 1 čas pevali su »noćas je osveta naša«. Prema neproverenim podacima smešteni su u rejonu s. Mikeluš kod Sl. Orahovice.
- Na teritoriji SO Koprivnica u toku 07. - 08. 09. 1991. godine proglašen je II. stepen pripravnosti.

*Zastupa načelnika odseka za obaveštajne poslove
potpukovnik Dušan Ilić*

Dostaviti: - K-di 5. VO, obaveštajno odeljenje
- KM 5. VO. - Slunj

* * *

Komanda 32. korpusa
Str. pov. br. 111-85
12. 09. 1991. godine

Hitno

OBAVEŠTAJNI IZVEŠTAJ, DOSTAVLJAM.

- 05. 09. 1991. godine u planinarskom domu Kamenitovac kod s. Maglenca s/ui za oko 10 km od Bjelovara obavljena je primopredaja oružja i sanitetskog materijala dovezenog iz SR NJ. Primopredaja je obavljena između darodavaoca NN i Stilinović Tome, zapovednika »crnih beretki«. Raspoložemo sa podacima da se u pl. domu Kamenitovac nalaze dve čete »crnih beretki« jačine oko 160 - 180 ljudi.
- 11. 09. 1991. godine oko 06.00 č iz Varaždina i Čakovca je u pravcu Koprivnice upućena kolona od 6 autobusa mešovitog sastava pripadnika MUP-a i ZNG sa oko 250 ljudi. Verovatno se radi o smeni ljudstva u kriznim područjima.
- Raspoložemo sa početnim podacima da je, zbog gore navedenog upućivanja pripadnika MUP-a u krizna područja, došlo do otkazivanja poslušnosti 20 pripadnika MUP-a iz PS Ivanec koji su odmah suspendovani, a u PU Varaždin, zbog istog razloga, 10 milicionara je podnelo zahteve za momentalni prekid radnog odnosa. U oba slučaja radi se o pripadnicima MUP-a sa dužim stažom i starijih godišta. Radimo dalje na prikupljanju relevantnih podataka o čemu ćemo vas blagovremeno izvestiti.
- U toku 10/11. 09. 1991. godine u Čakovcu je boravio gradonačelnik Osijeka Kramarić, radi upisa sina u 7. razred OŠ i razgovarao sa izbeglicama s teritorije Baranje, te formiranja »baranjskog bataljona«.
- 09. 09. 1991. godine u SO Čakovec smenjen je dosadašnji načelnik Sekretarijata za NO Heteleđi, a imenovan je Krčmar Ivan, potpukovnik, bivši zamenik direktora VU »CZ« Zagreb i referent u političkom odeljenju 5. VO. Pored njega, u IV i Krizni štab opštine Čakovec izabran je i Kavran Željko, dosadašnji direktor GIK »Medimurje«, navodno je sin od Kavrana, poznatog ustaše iz Križnog puta.

- 12. 09. 1991. godine u 11.30 časova iz Bjelovara je u pravcu Zagreba otišlo 11 autobusa, 2 sanitetska vozila, 1 službena »lada« i 2 civilna putnička vozila sa oko 500 pripadnika MUP-a i tzv. ZNG.

Zastupa načelnika odseka za obavještajne poslove
Potpukovnik Dušan Ilić

Dostaviti:

K-di 5. VO. - obavještajno odelenje -

- KM 5. VO. - Slunj.

* * *

Komanda 32. korpusa

Organ bezbednosti

Str. pov. br. 47 -95

Dana 13. 09. 1991.

Organu bezbednosti 5. VO.

STANJE NA TERITORIJI:

- Dana 13. 09. o. g. u 08.45 časova ispred PS Koprivnica došlo je 6 autobusa reg. oznaka češko-slovačke na kojima su nalepljene oznake Crvenog križa, verovatno radi odlaska u reon Daruvara i Pakraca sa ciljem evakuacije pripadnika češke narodnosti.
- Dana 12. 09. 1991. godine u Varaždinu je boravio ministar MUP-a Vekić. Jedan od razloga je odbijanje 20-tak policajaca PS Ivanec da na godinu dana ide u Vinkovce. Odmah su stavljeni pod suspenziju. Pod suspenzijom se nalazi još neutvrđeni broj policajaca PU Varaždin.
- U Varaždinu, verovatno u bravariji »Varteksa« otpočela je izrada drugog OT sada pod nazivom »Hrvatska ruža - 2«.
- Nastavlja se stvaranje ratne psihoze i antiarmijske kampanje, posebno što pojedine MZ imaju konkretne planove, a šefovi Kriznih štabova redovno izveštavaju kako armija nema šanse. Tako MZ Sračinec ima određeni broj PTM, a odbranom sela treba da rukovodi bivši AVL / major u penziji Drdjak Stjepan/.
- U MZ Beretinec također ima mina, a obuku u naoružavanju i postavljanju vrše izvjesni Kapes Mladen i njegov brat.

(U nastavku izvješća se traži ispitivanje slučaja dezertiranja dvojice vojnika iz garnizona Varaždin, nap. a.)

Načelnik
Potpukovnik Ratko Katalina

BLOKADA OBJEKATA JNA NA ŠIREM PODRUČJU PODRAVINE

Tijekom prve polovice rujna tehnički slabije hrvatske obrambene snage na svim su bojištima, pa tako i na zapadnoslavonskom, postupno gubile bitke. Tehnička i vatrena nadmoć agresora bila je golema. Jedino je rješenje bilo naoružavanje koje zbog međunarodnog embarga nije bilo moguće provesti. Stoga je hrvatsko vrhovništvo donijelo odluku o početku tzv. rata za vojarne. To je značilo blokadu i zauzimanje objekata JNA na prostoru Republike Hrvatske te preuzimanje oružja i opreme iz tih objekata. Nije se radilo ni o kakvom nelegalnom otimanju. Naime, i objekti i oružje JNA sagrađeni su i nabavljeni i financijskim sredstvima hrvatskih građana za potrebe JNA, koja je kao savezna vojska trebala biti oružana sila i hrvatskog naroda. Kako je JNA postala oružana sila samo jednog naroda Jugoslavije, Srba, za Hrvate je ona postala okupacijska vojska, čime je izgubila svoj dotadašnji legitimitet na daljnje posjedovanje tih objekata i sredstava.

Osim toga, u tim se objektima nalazilo i oružje Teritorijalne obrane, oružane organizacije u nadležnosti Republike Hrvatske, koje je JNA nelegalno otela u svibnju 1990. godine. Uz dobivanje oružja, cilj »rata za vojarne« bilo je i razbijanje sustava okupacijske vojske te njezin izgon s teritorija Republike Hrvatske.

Prema naredbi hrvatskog vrhovništva, 12. rujna 1991. godine hrvatske oružane snage su u cijeloj državi najprije blokirale vojne objekte, a zatim krenule u njihovo zauzimanje.³⁹ U slučaju 32. korpusa izabran je vrlo sretan trenutak. Osim što je dio snaga bio angažiran u agresiji na zapadnu Slavoniju, tijekom srpnja i kolovoza Korpus je izvršio otpuštanje isluženika više generacija ročnika u Varaždinu. Početkom rujna otpuštena je i posljednja obučena generacija vojnika, pa su početak hrvatske akcije objekti JNA u Varaždinu dočekali poprilično ispražnjeni. U njima je, prema tvrdnji generala Trifunovića, bilo samo 220 vojnika i 60 časnika, dok je ukupno u 55 postrojbi, ustanova i objekata Korpusa bilo 1800 ročnika i časnika.⁴⁰

Tijekom mjeseci prije »rata za vojarne« hrvatske oružane postrojbe nastojale su što više izolirati objekte JNA u Podravini od ostatka Korpusa, što je vidljivo i iz izvješća JNA.

Sukladno zapovijedi hrvatskog vrhovništva, 13. rujna izvršena je prometna blokada svih objekata JNA garnizona Koprivnica.⁴¹ Blokadni nadzorni punktovi su postavljeni na više mjesta u Koprivnici i oko nje, na prometnicama u smjeru Križevaca, Varaždina, Đurđevca te državne granice s Mađarskom, zatim prilaznim cestama prema gradskoj vojarni i skladištu »Crna Gora«. Punktovi su postavljeni i u selima u okruženju Koprivnice, a držale su ih brojčano jake mješovite postrojbe pripadnika policije, Zbora narodne garde i Narodne zaštite. Naime, građani koprivničke Podravine masovno su se odazvali u hrvatske obrambene postrojbe. Tako su hrvatske oružane snage već na početku »rata za vojarne« brojnošću uvelike nadmašile posadu garnizona koji je i dalje imao golemu prednost u vatrenoj moći.

Osim blokade prometnica, tijekom noći s 13. na 14. rujna svim garnizonskim objektima prestalo se pružati sve komunalne usluge te je prekinuta dostava hrane.

³⁹ Zapovijed Ministarstva obrane RH upućena općinskim kriznim štabovima i zapovjedništvima brigada i samostalnih satnija ZNG-a, Kl: DT-801-03/91-01/01, Urbr: 512-06-02-91-1 od 12. IX. 1991. - Dokument u posjedu autora.

⁴⁰ Intervju s Vladimirom Trifunovićem u: »Htjeli su me mrtvog da dokažu da su Hrvati genocidni«, *Nacional*, br. 414, 21. X. 2003., 34 - 36, Intervju s Vladimirom Trifunovićem u: »Nikakav zločin u Varaždinu nisam počinio«, *Vjesnik*, prilog *Panorama* br. 112, 7. II. 2004., 25, »Montirani procesi«, *Vreme*, br. 689, 18. III. 2004., 23, i Dimitrije RISTEVSKI, *Opšta rehabilitacija Srbije*, Beograd 1998., 196.

⁴¹ Blokada je izvedena prema planu rukovodstva obrane Općine Koprivnica o zaprečavanju općinskog područja u slučaju izlaska JNA iz vojarnje, koji je kreiran u srpnju 1991. godine, tj. nakon početka otvorene agresije JNA na Hrvatsku. M. PAVKOVIĆ, *Dok je srca...*, 12, 63.

JNA je reagirala traženjem ukidanja restriktivnih mjera, prijeteći razaranjem grada iz garnizonskih objekata. Međutim, prijetnje nisu pokobile hrvatske snage koje su nastavile s blokadom, istodobno nastojeći pregovorima navesti garnizon na mirnu predaju.

U slučajevima dijela pograničnih karaula to je dalo rezultata. Tako se 16. rujna mirno predala koprivnička karaula »Milivoj Marijan« kod Botova, a 17. rujna »Pilajevo« kod Gole. Nešto ranije, 14. rujna, bez borbe su se predale đurđevačke karaule »Mekiš« kod Podravske Sesveta, »Šašnato polje« kod Pitomače i »Starogradački Marof«. Bez borbe je zauzet i Dom JNA u Koprivnici. Za preostale četiri podravske karaule - »Florijan Bobić« kod Donje Dubrave, »Ždala« i »Ciganfis« kod Ždala te »Stjepan Debeljak Bil« kod Ferdinandovca - vodile su se oružane borbe, ali i one su dospjele pod hrvatsku kontrolu do 18. rujna.

Padom karaula hrvatske oružane snage Koprivnice mogle su se posvetiti blokadi vojarne »Joža Vlahović« i skladišta »Crna Gora«. Naime, Zapovjedništvo koprivničkoga garnizona odbilo je poziv na mirnu predaju. Štoviše, bilo je prijetnji dizanjem u zrak skladišta »Crna Gora«, što bi ozbiljno ugrozilo grad. Stoga je tijekom cijele druge polovice rujna koprivničkom Podravinom vladalo ratno stanje. I premda garnizonski objekti nisu tada zauzeti, blokada je onemogućila JNA u pokušaju evakuacije oružja i ljudi na prostor gdje bi mogli borbeno djelovati. To je bilo veoma važno jer je koprivnički (kao i bjelovarski) garnizon bio vrlo opasan za Hrvatsku. Naime, njegovim izlaskom na teren moglo je doći do presijecanja Podravske magistrale, jedine prometnice koja je nakon pada Okučana povezivala Slavoniju i središnju Hrvatsku.⁴² O tim prvim danima »rata za vojarne« govori i niz dokumenata:

*Komanda 32. korpusa
Str. pov. br. 243-34
11. 09. 1991. godine*

*Komandi 5. Vojne oblasti
- Komisiji za nadzor primirja -
- na ličnost generala Aksentijevića-*

IZVEŠTAJ O STANJU NA TERITORIJI, DOSTAVLJA

- 1. O stanju u garnizonu Virovitica izvešteni ste aktom garnizonske komisije Pov. broj 2464-28. od 11. 09. 1991. godine.*
- 2. U toku noći 10/11. 09. 1991. godine, u rejonu Okučana vladalo je zatišje sa povremenim otvaranjem snajperske vatre od strane ZNG i MUP-a po našim snagama. U jutarnjim časovima u blizini položaja naših jedinica palo je nekoliko mina.
U 10.00 časova 11. 09. 1991. godine, u tampon zoni, u rejonu s. Rajići, gde se nalazi naša borbena grupa, otvorena je snažna minobacačka vatra od strane ZNG. Na ovu vatru naše jedinice nisu otvarale vatru - odgovorila. Povređenih nema.
U 13.25 časova helikopter mirovne misije EZ spustio se na heliodrom na kom. borbene grupe 265. mbr. U doletu na ekm, helikopter je gađan iz pešadijskog naoružanja od strane pripadnika ZNG iz rejona s. Kosovac. Helikopter je pogoden i probušen mu je rezervoar. U helikopteru se nalazilo više članova misije EZ na čelu sa ambasadorom EZ, te gen-potpukovnikom Andrijom Rašetom i zamenikom ministra unutrašnjih poslova u Vladi R. Hrvatske Jarnjakom. Nakon završenih razgovora misija je u 17.25 časova drugim helikopterom prevezena u Zagreb. Odmah po odlasku članova misije EZ u Okučanima je otpočela snažna minobacačka vatra*

⁴² D. NAJMAR, I. POSILOVIĆ, M. DUJIĆ, *Blokade...*, 71 - 96.

- između zaraćenih strana, a po našim jedinicama je povremeno otvarana vatra iz snajpera. Dejstva su prekinuta oko 21.00 časova.
3. Dana 10. 09. 1991. godine autobus sa bolesnicima iz garnizona Koprivnica upućen je u vojnu bolnicu Zagreb. Na ulasku u Križevce je zaustavljen od strane pripadnika ZNG i MUP-a i pretresan. Na povratku iz vojne bolnice na istom mestu ponovljen je pretres autobusa. Verbalnog vredanja nije bilo. Uložen je protest komande garnizona Koprivnica. Kretanje autobusa je bilo pravovremeno najavljeno.
 4. U toku 10. 09. 1991. godine u garnizonu Čakovec boravio je gradonačelnik Osijeka Zlatko Kramarić. Poseta je organizovana radi razgovora sa izbeglicama i formiranja »baranjskog bataljona« od izbeglica iz Baranje. Imenovani je sa sobom poveo i sina koga je upisao u 7. razred osnovne škole.
 5. U toku noći 10/11. 09. 1991. godine, u vremenu od 21.30. od 02.00 časova, u dva navrata otvorena vatra na stražare objekta »Sajmište« u Bjelovaru. Vatra je otvorena iz malokalibarskog oružja sa prigušivačem. Stražar je na ovu provokaciju uzvratio vatrom. Zajednička komisija komande garnizona i MUP-a izvršila uvidaj na licu mesta i pronašla traku crne boje sa grbom R. Hrvatske, jedan metak kalibra 7,62 i mesingano zrno. Vatra je u isto vreme otvorena i u blizini kasarne »Božidar Adžija«, tako što je iz automobila marke »škoda« žute boje ispaljen jedan metak iz nepoznatog oružja. Nađen je metak duga devetka, a na jednom drvetu nađen je sveži trag zrna.
 6. U Varaždinu je na »Trgu kralja Tomislava« danas u vremenu od 18.30 do 19.15 časova održan prosvjed »za mir protiv rata« u prisustvu 200 do 250 ljudi. Na mitingu je govorio predsednik SO Varaždin Stjepan Adanić i pozvao časnike i generale da se urazume. Miting je protekao bez incidenata.

Zastupa predsednika komisije za nadzor primirja
potpukovnik Nenad Lazarević

* * *

Komanda 32. korpusa
Operativni centar
Str. pov. br. 43-473/72
14. 09. 1991. godine

Komandi 5. Vojne oblasti
- Operativni centar -

MERE ZA POBOLJŠANJE BOIV I STANJE U JEDINICAMA

1. - Realizovani su svi zadaci i mere naređeni vašim naređenjem Str. pov. broj 2/22-174 od 07. 07. 1991. godine.
2. - U toku noći 13./14. 09. 1991. godine isključeni su telefoni u svim garnizonima, a struja i voda u garnizonu Čakovec, Varaždin, Virovitica i na 4 karaule u 43. grb.
3. - Veze funkcionišu sa svim jedinicama, sem sa 33. partd.
4. - U garnizonu Čakovec izvršena je blokada kasarne sa 7 kamiona.

Rukovodeći starešina dežurnog tima
Pukovnik Stojan Milosavljević

Komanda 32. korpusa
Str. pov. br. 243-37
14. 09. 1991. godine

Komandi 5. Vojne oblasti
- Komisiji za nadzor primirja
Hitno

- *O stanju u garnizonima Virovitica bićete izvešteni aktom garnizona komisije Virovitica.*
- *Zbog blokiranja kasarne »Dušan Ćorković« potporučnici Jovanov Blaže i Simenunović Pero iz 306. lap PVO, nisu nakon obilaska porodice uspjeli da se vrate u kasarnu. Pokušali su to uraditi 13. 09. 1991. godine do 22.00 časova, ali su odustali i sada se nalaze u hotelu Kalnik, odakle su se javili danas u 18.00 časova.*
- *Dana 14. 09. 1991. godine u 12.15 časova u rejonu Okučana ranjen je vojnik Urta Pero. Imenovani se nalazio u samohodnom oruđu u blizini železničke stanice Okučani, kada je verovatno metkom iz snajpera ranjen u glavu /o čemu je dostavljen izveštaj o vanrednom događaju/. Radi se o prostrelnoj rani za vreme obavljanja dužnosti na SO 57/2 mm. Imenovanom je ukazana prva pomoć i u 18.00 časova prebačen je u vojnu bolnicu Zagreb u kritičnom stanju.*
- *Dana 13. 09. 1991. godine, u 18.30 časova počelo je isključivanje telefonskih veza po garnizonima. Prvo je isključenje izvršeno u garnizonu Bjelovar i Koprivnica, te na karaulama 43. grb. U garnizonu Bjelovar isključeni su i telefoni u stanovima starešina. Prekid svih telefonskih veza /vojnih i ptt/ koje idu preko civilnog sistema veza završen je u svim garnizonima do 19.00 časova 13. 09. 1991. godine. Isključenje vode i električne energije završeno je u svim jedinicama u jutarnjim časovima 14. 09. 1991. godine, sem garnizona Daruvar, gde se navedene komunalne usluge mogu još uvek koristiti. Deo obekata u 32. mbr. imaju struju, a 32. map. samo vodu. Pored iznetog, zbog prekida telefonskih veza još uvek nemamo telefonske veze sa garnizonom Dugo Selo i poligonom Gakovo. Zbog navedenih isključenja komanda garnizona Varaždin uputila je upozorenje Kriznom štabu garnizona Varaždin, telefonom, preko komandi garnizona u zoni odgovornosti. Upućeno je upozorenje Kriznim štabovima opština, a preko Komande 5. Vojne oblasti upućeno je upozorenje preko Hrvatskog radija svim Kriznim štabovima u zoni odgovornosti Korpusa. Od 16.40 do 16.55 časova u Komandi garnizona Varaždin održana je konferencija za štampu, kojoj su prisustvovali jedino novinari Radio Varaždina. Tom prilikom novinarima je ukazano na nekorektnost postupka Kriznog štaba opštine Varaždin, koji za potrebe nečijih interesa žrtvuje mir u Varaždinu. Na kraju razgovora novinarima je uručeno upozorenje Kriznom štabu opštine Varaždin zbog isključenja telefona, struje, vode, pojedinih artikala hrane i zaprečavanja na putevima.*
- *Dana 13. 09. 1991. godine u 23.30 časova ispred kasarne 32. inžp. u garnizonu Čakovec parkirano je 7 teških kamiona - teretnih vozila. U današnjem razgovoru komandanta 32. inžp. sa predsjednikom Kriznog štaba opštine Čakovec, istaknuto je da će se pritisak još više pojačati, ali oružani napad na kasarnu ne dolazi u obzir, čemu se po našim saznanjima ne može verovati.*
- *Dana 14. 09. 1991. godine u 02.00 časova most na reci Dravi u rejonu Varaždina zaprečen je tetraedrima, krstilima i ježevima. U isto vreme sa krstilima je zaprečena i Optujska ulica koja iz centra Varaždina vodi ka kasarni 32. mbr. Barikade su zaposednute jakim snagama ZNG i MUP-a. Saobraćaj se odvija jednom trakom na teritoriji Međimurja. Protivoklopne prepreke postavljene su na više raskrsnica, puteva i mostova kod hidroelektrane Čakovec i Donja Dubrava.*
- *Vitalni objekti u garnizonu Bjelovar /pošta, banka, medicinski centar i sl./ zaposjednuti su jakim obezbeđenjem. U medicinskom centru uvedeno je legitimisanje pri ulasku i izlasku. U gradu vlada izuzetna napetost u očekivanju daljih poteza Vlade.*
- *U kasarni »15. maj« u Varaždinu slučajno su opaljena dva metka 20 mm sa BVP M-80.*

Zastupa predsjednika komisije za nadzor primirja
Potpukovnik Nenad Lazarević

*Komanda 32. korpusa
Organ bezbednosti
Str. pov. br. 47-96
Dana 14. 09. 1991. godine*

*Organu bezbednosti 5. VO.
Hitno*

Krajem augusta i početkom septembra o. g. nakon izučavanja jednog komandira karaule dva operativca DB iz Varaždina i Zagreba pokušala su vrbovati istog sa ciljem da im bez borbe preda karaulu sa ljudima i tehnikom. U nastupu su se služili poznatom indoktrinacijom da se JNA raspada, da je počelo od Slovenije, da je Hrvatska sada isto to prihvatila i da će na JNA biti još žestici napad. Ponudili su mu novac u skladu sa vrednosti karaule što je odbio za novac, pa su mu ponudili sigurnost, njemu, porodici, zaposlenje u MUP-u ili Gardi, preseljenje u inostranstvo - što želi. Nakon toga su bili i grubi u nastupu ucenjujući ga likvidacijom, posebno ako kompromituje akciju. Išli su tako daleko u dogovoru, ali su zahtevali da im on sam doveze svojim sredstvima sve sa karaule na određenu tačku, a da vojnicima saopšti da se po naređenju komandanta moraju predati i prebaciti na tu tačku.

Dogovor je bio da se do 15. o. g. izjasni preko veznika za termin, a 14. o. g. su već zahtevali da o bude 14/15. 09. o. g. po mogućnosti. Sa dotičnim komandrom karaule obavio sam IR i usmerio na dalje držanje kako u vezi odnosa sa operativcima DB tako i do odbrane karaule. Preko komandanta Korpusa obezbedio sam da se ta karaula pojačano brani i obezbedi od iznenađenja.

Pored iznetog slučaja a na osnovu ispoljenih mera prema komandantima GB i komandirima karaula od strane struktura teritorije cenimo da su slični pritisci bili i na ostale komandire.

U toku dana pozvan je OB garnizona Koprivnica (kapetan Bolfek Damir) kod zapovednika PU Koprivnica na njegovu inicijativu, pošto se nije odazvao, komandir je došao u kasarnu na kontakt pri čemu je pokušao opravdati sadašnje blokade kasarne i ubediti ga da ne pružaju oružani otpor ukoliko dođe do jačih pritisaka. Navodno to od njega zahtevaju iz republike. Istovremeno su predstavnici MZ po istom planu nastupili kod dvojice komandira karaula u 43. grb. Preko tri izvora OB došli smo do podataka da se u toku noći 14/15. o. g. priprema minobacački napad na sve kasarne u Varaždinu istovremeno, a na karaule također napad u cilju zauzimanja istih. O tome je upoznat komandant Korpusa.

*Načelnik
potpukovnik Ratko Katalina*

* * *

*Komanda 32. korpusa
Str. pov, br. 43-620
14. 09. 1991. godine*

Vrlo hitno

PREDUZIMANJE KONKRETNIH MERA B/G, DOSTAVLJA.

Usled usložene političko-bezbedonosne situacije, te na osnovu prikupljenih podataka o stanju bezbedonosne situacije u zoni odgovornosti i konkretnih aktivnosti snaga MUP-a i ZNG na kasarne, izdvojene i druge vojne objekte, hapšenje i privođenje starešina, na zaprečavanju i blokiranju kasarni, komunikacija, mostova i slično, a u cilju preduzimanja punih i konkretnih mera b/g u komandama i jedinicama

N A R E Đ U J E M

1. Braniti kasarne i vojne objekte na najpogodniji način, koristeći ljudstvo i svo raspoloživo naoružanje i sredstva, čime ne dozvoliti da ni jedan objekat padne u ruke neprijatelja.
2. Posebno voditi računa o organizaciji odbrane na izdvojenim objektima i karaulama. Ne sme biti predaje ljudstva i objekata i bilo kog odstupanja od ovog naređenja.
3. Obezbediti u toku dana sigurne veze s karaulama i izdvojenim objektima, čime omogućiti uspješno rukovođenje i sigurno komandovanje.
4. O svim promenama u jedinicama i komandama izveštavati OC Komande 32. korpusa.
5. Na bilo kakve pregovore ne ići nigde van kasarne, a ako neko želi pregovore, iste obavljati u kasarni - komandi. Na pregovore primati samo delegacije brojnog stanja do 5 članova. Nivo pregovora zadržati na nivou komandanta garnizona i komandanta ranga puka - brigade. Starešinama nižeg ranga od navedenih i starešinama na karaulama i izdvojenim objektima za branju bilo kakve pregovore.
6. O upotrebi motornih vozila i angažovanju ljudstva van kasarni, radi snabdevanja i drugih potreba, odlučuje starešina ranga puka - brigade uz prethodnu najavu i zahtev za upotrebu m/v od komandanta ili nš Korpusa.

Komandant
general-major Vlado Trifunović

Dostavljeno: 28. i 33. partd., 73. mtbr., 265. mtbr., 411. mpoap., 306. lap PVO., 42. i 43. grb.

* * *

Dostavljamo Vam upozorenje sledeće sadržine:

KRIZNOM ŠTABU VAŠEG GARNIZONA

Do sada su naš i vaš grad i njegovi stanovnici bili netaknuti. Ako želite da tako i ostane i sada i ubuduće,

U P O Z O R A V A M O V A S

da odmah obustavite lakrdiju i uključite vodu, struju i telefon koje ste isključili i time iskazali vašu nehumanost i učinili krajnje necivilizovan čin, da odmah prestanete sa presretanjem i zastavljanjem vojnih motornih vozila. U protivnom, ne možemo Vam garantovati dosadašnje mirno stanje koje je do sada vladalo u našem gradu. Pripadnici oružanih snaga osloncem na stanovništvo koji su protiv vaših brutalnih i izazivačkih postupaka i koji su uz JNA odgovoriće na Vaše sadašnje mere na adekvatan način, a za posledice snosite Vi odgovornost kao izazivači.

Komanda garnizona

- Križevci
- Dugo Selo
- Bjelovar
- Koprivnica
- Daruvar
- Virovitica

Upozorenje dostaviti Kriznom štabu u vašem garnizonu:

- telefonom

- telegramom ili na bilo koji način, ne dovodeći svoje ljude u opasnost.

* * *

Komanda 32. korpusa

Str. pov. br. 43-622

15. 09. 1991. godine

Hitno

**POSTUPAK KOMANDI I JEDINICA U SLUČAJEVIMA BLOKIRANJA
I NAPADA NA VOJNE OBJEKTE.**

Na osnovu naređenja i pretpostavljene komande, te trenutne političko-bezbedonosne i sigurnosne situacije u zoni odgovornosti Korpusa, a u cilju zaštite ljudstva, vojnih objekata i svih MTS JNA,

N A R E Đ U J E M

- 1. Vojne objekte po garnizonima a posebno izdvojene (skladišta, karaule i druge) sa manjim brojem stanjem ljudstva, koji su napadnuti od strane neprijatelja, a ne mogu se odbraniti, pripremiti za rušenje i paljenje. Rušenje i paljenje vršiti po odobrenju pretpostavljenih komandi i starešina, a u slučajevima prekida veze - samoinicijativno, o čemu odluku donose komandiri tih objekata. Ljudstvo pripremiti i po rušenju - paljenju objekata izvući bezbedno najkraćim pravcima u najbliže kasarne, jedinice ili veće objekte.*
- 2. Kasarne i druge objekte koji su blokirani od strane ekstremnih demonstranata i neobuzdanih masa, iste upozoriti na propise odstojanja od objekata. Ukoliko se to ne poštuje, sa rafalima iz automatskog oružja u vazduh još jednom upozoriti da će se u daljnjem upotrebiti vatra iz svog raspoloživog naoružanja. Ukoliko ekstremni demonstranti ili masa koja koristi glasnogovornike i dalje ne pridržava upozorenja te krene i ugrozi objekat, pucati u iste i sprovesti plan odbrane objekata. Zavisno od konkretne situacije, ukoliko je moguće snajperskim i drugim dejstvima eliminisati vođe demonstranata i huškače, što će izazvati pometnju, rasulo i deblokadu objekata. Svaki postupak dobro proceniti i postupati zavisno od konkretne situacije ali uvek dejstvovati odlučno, energično i u duhu pravila borbene upotrebe.*
- 3. Komandant garnizona, ne napuštajući svoje KM, stupit će u kontakt sa k-dantima Kriznih štabova i upozoriti ih šta znače napadi na vojne objekte, skladišta municije, eksploziva, goriva, i na moguće posledice rušenja - paljenja tih objekata po stanovništvo okoline, naselja ili gradova u celini.*
- 4. Ni jedan vojni objekat, MTS ili jedinica ne smije pasti u ruke neprijatelja, zašto su mi odgovorni komandanti garnizona - jedinica i pojedinih vojnih izdvojenih objekata.*

*Komandant
general-major Vlado Trifunović*

Dostaviti: 28. i 33. partd., 411. mpoap., 306. lap PVO., 265. mbr., 42. i 43. grb., Ivančica i 73. mtbr.

* * *

Komanda 32. korpusa
Operativni centar
Str. pov. br. 43-473/73
15. 09. 1991. godine

Komandi 5. Vojne oblasti
- OC-
Vrlo hitno
Uručiti odmah

MERE ZA POBOLJŠANJE BO IV I STANJE U JEDINICAMA

1. Realizovani su svi zadaci i mere naređeni Vašim naređenjem Str. pov. 2/22-174 od 07. 07. 1991. godine.
2. U toku 14. 09. u 19.00 časova, po isključenju PTT veza u garnizonima u zoni odgovornosti korpusa, preduzete su sledeće mere na uspostavi stabilnosti rik-a i veza po sledećem:
 - stacionarna rmr br. 32 po planu veze »kremen«, u kojoj su učesnici sve jedinice korpusa, prešle su na neprekidan rad.
 - Uspostavljena je pomoćna RMR osloncem na IKM 32 K. (Ivančica) i PMC (Moslavačka gora), na koju su oslonjene sve jedinice Korpusa.
 - Sa jedinicama u garnizonu Varaždin uspostavljena je radio-telefonska veza. Sa kasarnom »Kalnički partizani« i »Jalkovečke žrtve« uspostavljena je i RR veza.
 - Radio mreža broj 30 preko Komandi 5. VO. aktivirana je i radi neprekidno.
 - Ostale vrste veze sa svim jedinicama funkcionišu normalno. Poseban problem za Komandu Korpusa je održavanje veze sa garnizonom Čakovec, sa kojim se održava samo radio-telefonska veza.
 - Preduzetim merama obezbedili smo uspešno funkcionisanje rik-a jedinicama Korpusa.
3. Stanje u jedinicama
 - U 07.00 časova 15. 09. od strane MUP-a i ZNG napadnuta je karaula »Terezino polje«.

Rukovodeći starešina dežurnog tima
Pukovnik Ivan Nalesnik

* * *

Kovač - Lonja⁴³ 1716/1 »P« 059136 01919 01919

(Nedostaje uvodni dio izvješća, nap. a.)

Komandant brigade je na sva postavljena pitanja dao adekvatan odgovor, pri čemu je posebno naglasio pretnje i pritiske, koji se vrše posredstvom Radio-Bjelovara i izjavama militantnih čelnika opštine. Delegaciji je prikazana ručna bomba proizvedena u Bjelovaru, primerak letka koji je ubačen u kasarnu i jedan novinski članak, kojim se građani Bjelovara pozivaju na bojkot vojnih lica, jer njima kao »okupatorima ne pripadaju građanska prava«.

Stanje morala bez bitnijih promena u odnosu na prethodni dan. I dalje snažna antiarmijska kampanja i ratnohuškačka politika je u porastu, što se nepovoljno odražava na stanje morala.

Komanda 32. korpusa uputila je upozorenje Kriznom štabu garnizona Varaždin telefonom, preko komandi garnizona u zoni upućeno upozorenje Kriznim štabovima opština, a preko Komande 5. VO. upućeno upozorenje preko Hrvatskog radija svim Kriznim štabovima u zoni Korpusa.

⁴³ Komanda 32. korpusa Komandi 5. VO-a.

Upozorenje se odnosi na uskraćivanje vode, struje i telefonskih veza jedinicama JNA, blokiranje kasarni, zaustavljanje i pretres vojnih m/v, te otkazivanje drugih usluga bitnih za život jedinica, te zahtev da se te obustave prekinu, a u suprotnom biće odgovoreno na adekvatan način, zašto će odgovornost snositi Krizni štabovi općina.

Pozadinsko obezbeđenje i dalje otežano funkcionirše, a znatno se usložilo nakon isključivanja struje i vode. Radna organizacija »Pekara« Bjelovar telegrafom je izvestila Komandu 265.mtb da do daljnjeg prekida snabdijevanje garnizona sa kruhom.

U toku dana zahtev za prestanak AVS podnela su dvojica starešina (1 iz 28. partd i 1 iz 32. nzp). Zahtev za prekid radnog odnosa podnelo je jedno gl iz 32. bv. Iz jedinica Korpusa otpušten je jedan vojnik septembarske partije ili 0,12 posto.

Obezbeđenje državne granice vrši se u skladu sa naredenim merama pojačanog obezbeđenja.

Oružanih sukoba sa paravojnim formacijama nije bilo.

(U nastavku izvješća ponavljaju se prije izneseni podaci o blokiranju vojarne u Čakovcu, blokadi dravskog mosta, prometnica kroz Varaždin te po gradu Bjelovaru, nap. a.)

Stanje bezbjednosti na teritoriji je vrlo složeno, a u jedinicama nije se bitnije izmenilo u odnosu na poslednji izveštaj.

Zaključak: Stanje u jedinicama je dobro. Cenim da će sadašnji intenzitet psihološko-propagandnog dejstva prema JNA sa isključenjem struje, vode i telefonskih veza imati negativan uticaj na naš sastav.

Predviđanje: Očekujemo daljnje pogoršanje stanja na teritoriji, a posebno prema JNA. Ovo-me posebno doprinosi odluka rukovodstva RH o uskraćivanju komunalnih i drugih usluga kasarnama i drugim vojnim objektima.

Predlozi: Rukovodstvu RH uputiti oštar protest zbog uskraćivanja komunalnih usluga, a i oštar zahtev da se kasarne i ostali vojni objekti hitno priključe na struju, vodu i ptt mrežu. Da se helikopter koji je predviđen za evakuaciju ranjenog desetara iz rejona s. Okučani, po stvaranju uslova odmah uputi. Da se ubuduće u sastav delegacije EZ uključuju i prevodioci iz redova JNA, jer se uočilo da se prevodi ne vrše korektno.

Rukovodeći starešina dežurnog tima

Pukovnik Ivan Nalesnik

IKM 32. korpusa

Komanda 32. korpusa

Str. pov. brm. 43-623

16. 09. 1991. godine

USPOSTAVA VEZE U RRL 0323.

Odmah izvršite, preusmerite antene RRL 0323 u azimut 235 stepeni. Predajna frekvencija 841 mhz a prijemna frekvencija 912 mhz.

Uspostavu veze otpočeti odmah. Preusmerenje antene izvršiti u toku noći zbog zaštite od snajperista.

Načelnik veze

Pukovnik Rudi Stipčić

KRAJ »RATA ZA VOJARNE«

Posljednji dokumenti datirani su 16. rujna, na dan koji je označio početak kraja 32. korpusa. Naime, tada počinje predaja svih značajnih objekata i postrojbi iz sastava Korpusa:

- u Križevcima se 16. na 17. rujna predao garnizon, tj. 411. R mješoviti protuoklopni artiljerijski puk i skladište »Široko Brezje«⁴⁴

- u Virovitici se, nakon pada dviju karaula, 16. rujna predalo skladište »Šištat«, a sljedeći dan, 17. rujna, i gradska vojarna

- 17. rujna zauzeto je komunikacijsko središte Korpusa na Ivančici

- 17. rujna pali su vojarna i skladište u Doljanima pokraj Daruvara

- u Međimurju su 17. i 18. rujna pali svi objekti JNA

- u gradu Varaždinu je 17. rujna pala prva vojarna.⁴⁵

Nedugo nakon toga, 22. rujna, u Varaždinu se bez velike borbe i uz vrlo male žrtve predaju 32. mehanizirana brigada i Zapovjedništvo Varaždinskog korpusa te zapovjednik general-major Vladimir Trifunović zajedno s 280 oficira i vojnika neometano odlazi u Srbiju. Tako brzom slomu gotovo cijelog korpusa, uz prije navedene čimbenike (konfuzna situacija u postrojbama, manjak ljudi, demoraliziranost, izoliranost od srpskih pobunjeničkih zona, dobro provedena hrvatska blokada i sl.), zacijelo je pridonijela i činjenica da vrh JNA nije poduzeo bilo kakav značajniji potez kako bi deblokirao garnizone Korpusa. Premda je zapovjednik Pete vojne oblasti, general Života Avramović, obećao generalu Trifunoviću da će im pomoći, opkoljeni garnizoni 32. korpusa bili su prepušteni sudbini. Jedina je pomoć došla u obliku zrakoplovnog bombardiranja poljoprivrednih aerodroma u Varaždinu i Čakovcu, što je samo potaknulo odlučnost hrvatskih snaga da ustraju u ovladavanju objektima JNA.⁴⁶

Predajom navedenih postrojbi i objekata stvoreni su povoljni uvjeti za pripremu i izvođenje borbenih aktivnosti protiv objekata i postrojbi 32. korpusa, koji su ostali pod kontrolom JNA: garnizona u Koprivnici i Bjelovaru.

Međutim, ta dva garnizona dobila su zapovijed nadređenog zapovjedništva da nastave s uporonom obranom svojih objekata te da se 73. motorizirana brigada i dio 265. mehanizirane brigade koji je bio u garnizonu Koprivnica pokušaju izvući iz Koprivnice i spoje sa snagama bjelovarskoga garnizona. Nakon toga su se te združene snage JNA trebale probiti smjerom Bjelovar - Grubišno Polje - Daruvar i spojiti sa snagama Banjolučkog korpusa koje su djelovale iz dubine i u čiji su sastav obje brigade trebale ući.⁴⁷

Hrvatske su snage do pred kraj rujna pregovorima i blokadom iscrpljivale posade tih armijskih garnizona. Kada je postalo očito da od mirne predaje neće biti ništa te da se garnizoni pripremaju za proboj prema zapadnoj Slavoniji, načelnik Glavnog stožera, general Anton Tus, 27. rujna donio je zapovijed o realizaciji plana »Bilogora« čiji je cilj bio da se 28. i 29. rujna silom zauzmu vojni objekti JNA na području Bjelovara, a 30. i 31. rujna vojni objekti u Koprivnici. U Koprivnici su u noći s 29. na 30. rujna izvršene pripreme za napad na vojarnu.⁴⁸

⁴⁴ I. PEKLIĆ, *Križevci u...*, 41 - 53.

⁴⁵ D. NAJMAR, I. POSILOVIĆ, M. DUJIĆ, *Blokade...*, 27 - 126.

⁴⁶ Intervju s Vladimirom Trifunovićem u: »Htjeli su me mrtvog da dokažu da su Hrvati genocidni«, *Nacional*, br. 414, 21. X. 2003., 34 - 36.

⁴⁷ D. MARIJAN, *Smrt...*, 165.

⁴⁸ D. NAJMAR, I. POSILOVIĆ, M. DUJIĆ, *Blokade...*, 67 - 80 i 97 - 108.

U međuvremenu su 29. rujna hrvatske snage u Bjelovaru u teškim borbama i s velikim brojem mrtvih na obje strane skršile otpor 265. mehanizirane brigade.⁴⁹ Krvavi pad garnizona Bjelovar, strah i neizvjesnost od spoznaje da su sad oni na redu, iscrpljenost od duge blokade te činjenica da je padom Bjelovara onemogućen planirani proboj do pobunjeničke zone zapadnoslavonskih Srba konačno su slomili svaku želju za otporom u koprivničkom garnizonu. Nakon pregovora s Kriznim štabom Koprivnice, zapovjednici JNA su 30. rujna bez borbe predali vojarnu »Joža Vlahović« i skladište »Crna Gora«. Nakon toga je 300 oficira i vojnika neometano otputovalo u Srbiju. Predajom 73. motorizirane brigade i dijela 265. mehanizirane brigade u garnizonu Koprivnica sjeverozapadna je Hrvatska posve oslobođena od prisutnosti okupacijske vojske, a 32. korpus JNA prestao je postojati. Nastojeći razoriti oslobođene objekte, ratno zrakoplovstvo JNA napalo je Koprivnicu. Tijekom raketiranja vojarne, koje je izvršio MiG JNA, 5. listopada 1991. godine poginuo je David Piskor, prva žrtva agresora u samoj Koprivnici.⁵⁰

Velik dio naoružanja i opreme koji je 30. rujna zatečen u objektima, pripadnici JNA su onesposobili prije odlaska. Tako je svih 18 haubica 73. hab-a bilo neispravno (ciljnici polupani, mehanizmi za opaljivanje bačeni i sl.). Za dio sredstava je na samome mjestu organiziran popravak, a dio je po zapovijedi Glavnog stožera RH poslan u radionice izvan Koprivnice. Ispravno naoružanje, materijalno-tehnička sredstva i streljivo su slani postrojbama ZNG-a i policije diljem Hrvatske (Valpovo, Karlovac, Sinj i dr.). Velik je dio ipak uporabljen za naoružavanje podravnih postrojbi koje će formirati 117. brigadu HV-a.⁵¹ Slično je stanje bilo i u drugim objektima garnizona 32. korpusa. Ipak, zarobljavanje veće količine oružja hrvatskim je snagama omogućilo da tijekom sljedećih mjeseci zaustave nova osvajanja hrvatskog državnog teritorija od strane okupacijske JNA i srpskih pobunjenika. Na beogradskom suđenju generalu Trifunoviću zbog predaje Korpusa, što je ocijenjeno kao »podrivanje vojne i odbrambene moći zemlje«, sudac je u obrazloženju iznio da je zbog tolike količine oružja »u jedinicama JNA, stacioniranih u Hrvatskoj, vladalo uverenje da je svaki metak, mina i artiljerijska granata koju su Hrvati ispaljivali na JNA, poticao iz Varaždinskog korpusa«.⁵²

ZAKLJUČAK

Prezentirani prijepisi izvješća i zapovijedi 32. korpusa JNA zorno prikazuju kakvo je stanje vladalo u koprivničkom garnizonu uoči njegove predaje: pad morala u okruženom objektu, stalno bježanje ročnika te odlazak časnika i djelatnika nesrba. Također jasno oslikavaju izoliranost garnizona koji se našao duboko unutar neprijateljskog područja, ali i potvrđuju činjenicu da nadmoć u oružju i strahovita vatrena moć koju je imao koprivnički garnizon JNA ipak nisu mogli nadomjestiti nedostatak ljudi nužnih za funkcioniranje borbene tehnike. Sve su to bili faktori koji su na kraju doveli do pada garnizona Koprivnica. Tim više su donesena izvješća i zapovijedi dragocjena svjedočanstva o jednom važnom dijelu povijesti Koprivnice i koprivničke Podravine te će pomoći budućim povjesničarima u sagledavanju cjelovite slike događajnice Domovinskog rata u Podravini.

⁴⁹ Aleksandar S. JOVANOVIĆ, Debakl Jugoslovenske narodne armije u Hrvatskoj 1991. godine, *Republika Srpska Krajina - X. godina poslije*, Prvi dio, Beograd 2005., 100.

⁵⁰ D. NAJMAR, I. POSILOVIĆ, M. DUJIĆ, *Blokade...*, 67 - 80 i 97 - 108.

⁵¹ Milan JURIC, pukovnik, načelnik topništva 117. brigade, u; 117 »R« br. ZNG - Koprivnica. Izvješće u posjedu autora.

⁵² Citirano prema: D. RISTEVSKI, *Opšta...*, 192.

GRAFIČKI PRILOG - PRIMJERI NEKIH DOKUMENATA IZ 1991. GODINE

JAKŠA RAĞUŽ - KOPRIVNICA U ZAPOVEDNIMA I IZVJEŠĆIMA JNA

dostavljam vam upozorenje sledeće sadržine:

Kriznom stabu
vaseg garnizona

do sada su mas i vas grad i njegovi stanovnici bili metaknuti, ako zelite da tako ostane i sada i ubuduće,

u p o z o r a v a m o v a s ,

da odmah obustavite lakrdiju i ukljucite vodu, struju i telefone koje ste iskljucili i time iskazali vasu nehumanost i ucinili krajnje necivilizovan cin, da odmah prestanete sa preprekama i zaustavljanjem vojnih motornih vozila. u protivnom, ne mozemo vam garantovati dosadasnje mirno stanje koje je do sada vladalo u nasom gradu. pripadnici oruzanih snaga osloncem na stanovnistvo koji su protiv vasih brutalnih i izazivackih postupaka i koji su uz jna odgovorice na vase sadasnje mere na adekvatan nacin, a za posledice snosite vi odgovornost kao izazivaci.

komanda garnizona

- krizevci
- dugo selo
- bjeLovar
- Koprivnica
- daruvar
- virovitica

upozorenje dostaviti kriznom stabu u vasem garnizonu:
- telefonom
- telegramom ili na bilo koji nacin, ne dovodeci svoje ljude u opasnost.

KOVAC - BRIKET 1725 **0** 058103 0303 00303
MMMMMM

ZZZZZ

KOMANDA 32. KGPUSA
STR. POV. BR. 43-622
15.09.1991. GODINE

HITNO

POSTUPAK KOMANDI I JEDICCA
U SLUCAJEVIMA BLOKIRANJA I
NAPADA NA VOJNE OBJEKTE.-

NA OSNOV NAREĐENJA PRETPOSTAVLJENE KOMANDE, TE TRENUTNE POLITICKO-BEZBEDNOSNE I SIGURNOSNE SITUACIJE U ZONI ODGOVORNOSTI KORPUSA, A U CILJU ZASTITE LJUDSTVA, VOJNIH OBJEKATA I SVIH MTS JNA,

N A R E Đ U J E M :

1.- VOJNE OBJEKTE PO GARNIZONIMA A POSEBNO IZDOVJENE (SKLADISTA, KARALE I DRUGE) SA MANJIM BROJNIM STANJEM LJUDSTVA, KOJI SU NAPADNUTI OD STRANE NEPRIJATELJA, A NE MOGU SE OBRANITI, PRIPREMITI ZA RUSENJE I PALENJE.
RUSENJE I PALENJA VRSITI PO ODOBRENJU PRETPOSTAVLJENIH KOMANDI I STARESINA, A U SLUCAJEVIMA PREKIDA VEZA - SAHOINICIJATIVNO, O CEMU ODLUKU DONOSE KOMANDIRI Tih OBJEKATA.
LJUDSTVO PRIPREMITI I PO RUSENJU -PALJENJU OBJEKATA, IZVUCI BEZBEDNI NAKRACIM PURAVICIMA U NAJBILIZE KASARNE, JEDINICE ILI VECE OBJEKTE.

2.-KASARNE I DRUGE OBJEKTE KOJI SU BLOKIRANI OD STRANE EKSTREMNIH DEMONSTRANATA I NEBUZDANIH MASA, ISTE UPOZDRITI NA PROPISNO ODTODANJE OD OBJEKATA. U
ABCCD

obavestajni

ZZZZZ

komanda 32. korpusa
str. pov. br. 111-05
12.09.1991. godine

h i t n o

obavestajni izvestaj,
d o s t a v l j a m a . -

- 05.09.1991. godine u planinarskom domu kamenitovac kod s. maglenca s/uzi za oko 10 km od bjeLovara obavljena je primopredaja oruzja i sanitetskog materijala dovezenog iz srnj. primopredaja je obavljena izmedju darodavaoca mn i stilinovic tome zapovednika "crnih beretki". raspolazemo sa podacima da se u pl. domu kamenitovac nalaze dve cete "crnih beretki" jacine oko 160 - 190 ljudi.

- 11.09.1991. godine oko 06,00 c iz varazdina i cakovca je u pravcu koprivnice upucena kolona od 6 autobusa mesovitog sastava pripadnika mup-a i zng sa oko 250 ljudi. verovatno se radi o smeni ljudstva u kriznim podrucjima.

-raspolazemo sa pocetnim podacima da je, zbog gore navedenog upucivanja pripadnika mup-a u krizna opodrucja, doslo do otkazivanja poslušnosti 20 pripadnika mup-a iz ps ivanec koji su odmah suspendovani, a u pu varazdin, zbog istog razloga, 10 .milionara je podnelo zahteve za momentalni prekid radnog odnosa. u oba slucaja radi se o pripadnicima mupa-a sa duzim stazom i starijih godista. radimo dalje na prikupljanju relevantnih podataka o temu kao vas blagovremeno izvestiti.

- u toku 10/11.09.1991. godine u cakovcu je boravio gradonaacelnik osijeka kramaric, radi upisa sina u 7. razred os i razgovarao sa izbeglicama s teritorije baranje , te formiranja "baranjskog bataljona".

- 09.09.1991. godine u so cakovec smenjen je dosadasnji nacelnik sekretarijata za no hetelendi, a imenovan je krcmar ivan, potpukovnik, bivski zamenik direktora vu "oz" zagreb i referent u politickom odelenju 5.vo. pored njega, u iv i krizni stab opstine cakovec izabran je i kavran zeljko, dosadasnji direktor gik "medjimurje", navodno je sin od kavrana, poznatog

- 2 -

ustase iz kriznog puta.

- 12.09.1991. godine u 11,30 casova iz bjeLovara je u pravcu zagreba otislo 11 autobusa, 2 sanitetska vozila, 1 sluzbena "lada" i 2 civilna putnicka vozila sa oko 500 pripadnika mup-a i tzv. zng.

zastupa nacelnika odseka
za obavestajne poslove
p o t p u k o v n i k
dusan ilic

dostaviti:

SUMMARY

In this paper, the author analyzes the structure, position and activities of the Yugoslav Peoples Army (JNA) in Podravina region, since the Serbs' rebellion in 1990 in Croatia.

Beside analyses provided, the author brings transcripts of numerous original commands, military estimates and reports by JNA officers, confiscated by Croatian armed forces.

The paper is focused on archives held by JNA and rebellious Serbs' institutions, memoirs, interviews by war participants and professional literature on Homeland war.

KRATICE

ABHO - atomsko-biološko-hemijska (kemijska) obrana	map - mješoviti artiljerijski puk
art - artiljerija	mb - mehanizirani bataljun
bat - bataljun	mbr - mehanizirana brigada
b/g - borbeni gotovost	mtbr - motorizirana brigada
b/k - borbeni komplet	MTS - materijalno-tehnička sredstva
č - časova (sati)	MUP - Ministarstvo unutarnjih poslova
gb i grb - granični bataljun	okb - oklopni bataljun
GL - građanska lica (civilni zaposleni u JNA)	okbr - oklopna brigada
hab - haubički bataljun	PA - protuavionski
HDZ - Hrvatska demokratska zajednica	partd - partizanska divizija
HMDCDR - Hrvatski memorijalno- dokumentacijski centar	PVO - protuvazдушna (protuzračna) obrana
Domovinskog rata	R - rezervna
HV - Hrvatska vojska	RO - radna organizacija
inžb - inženjerijski bataljun	RSK - Republika Srpska Krajina
inžp - inženjerijski puk	SAO - Srpska autonomna oblast
JNA - Jugoslavenska narodna armija	SO - Skupština općine
K - korpus	SUP - Sekretarijat unutarnjih poslova
K-ta i k-danta - komandanta	ŠTO - Štab Teritorijalne obrane
lap PVO - laki artiljerijski puk protuvazdušne (protuzračne) obrane	tč - topnička četa
	VES - vojna evidencija specijalnosti
	VO - Vojna oblast
	ZNG - Zbor narodne garde